

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษารายละเอียดของการทำวิจัยในชั้นเรียนที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครูระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี จากเอกสารตำราต่างๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยได้สรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการทำวิจัย และนำเสนอเนื้อหาเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 การพัฒนาครูกับการวิจัย แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

- 1) ความหมายของการพัฒนาครู
- 2) จุดมุ่งหมายของการพัฒนาครู
- 3) การวิจัยและการพัฒนาครูตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

ตอนที่ 2 การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน แบ่งออกเป็น 6 ส่วน คือ

- 1) ความเป็นมาและความหมายของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน
- 2) ความสำคัญของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน
- 3) กระบวนการและขั้นตอนของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน
- 4) ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน
- 5) ปัญหาในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน
- 6) เกณฑ์สำหรับครูในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

ตอนที่ 3 เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 6 ส่วน คือ

- 1) การเลือกสนาม
- 2) วิธีการเข้าสู่สนามวิจัย
- 3) บทบาทของนักวิจัย
- 4) การสร้างสัมพันธภาพ (rapport) ในสนาม
- 5) วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล
- 6) การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 การพัฒนาครูกับการวิจัย

ปัจจัยประการสำคัญที่จะทำให้ประเทศชาติรอดพ้นจากวิกฤตต่างๆ และสามารถแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ได้ คือ การศึกษาของประชาชน ด้วยเหตุนี้ทุกประเทศจึงมุ่งเน้นให้การปฏิรูปการศึกษากันอย่างจริงจัง

ผู้ที่มีส่วนสำคัญในการทำให้เกิดความสำเร็จในการปฏิรูปการศึกษา คือ ครู ทั้งนี้เพราะครูจะเป็นผู้ปฏิบัติโดยตรง ดังนั้นครูในยุคใหม่จึงต้องมีวิสัยทัศน์กว้างไกล สามารถพัฒนาการศึกษาให้เกิดผลสำเร็จให้จงได้ ซึ่งการที่ครูจะทำให้เป็นเช่นนั้นได้ ครูจะต้องมีความคิดและวิธีการทำงาน ดังนี้ (ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์, 2542)

1. ครูต้องปรับความคิด ต้องล้างสมองของตนเองว่า ในการเรียนการสอนนั้นต้องคำนึงถึง
 - (1) เด็กทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ (All Children can Learn)
 - (2) นักเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ (Child Centered-Learning)
 - (3) การเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning)
 - (4) การประเมินผลการเรียนจากสภาพจริง (Authentic Assessment)
 - (5) การเก็บสะสมหลักฐานที่บ่งชี้พัฒนาการของผู้เรียน (Portfolio)
2. ครูต้องปรับวิธีการและกระบวนการทำงาน ดังนี้
 - (1) เริ่มงานสอนจากการศึกษาศักยภาพของเด็ก
 - (2) แสวงหาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสม
 - (3) จัดทำหรือนำนวัตกรรมมาใช้เพื่อพัฒนาเด็ก
 - (4) ดำเนินการสอนให้ได้ผลในการพัฒนาเด็ก
 - (5) รายงานผลการพัฒนา

การที่ครูจะเกิดและพัฒนาความคิดและการทำงานในลักษณะข้างต้นได้ ระบบการบริหารจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพ

ประดินันท์ อุปรนัย (2537) ได้สรุปวิธีการพัฒนาครูเพื่อให้เป็นผู้ที่มีประสิทธิภาพในการทำงาน ดังนี้

1. ครูจะต้องมีบทบาทในการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพของตนเองเพิ่มเติมอยู่เสมอ เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ
2. ครูจะต้องมีการเสริมสร้างทักษะด้านเทคนิควิธีด้วยการสังเกตการสอนจากเพื่อนครูแล้ววิเคราะห์เทคนิคการสอนนั้นมาทดลองหรือใช้สอนเท่าที่จำเป็นตามความสามารถของตน
3. ครูจะต้องมีการเสริมสร้างคุณลักษณะกับเจตคติที่ดีในวิชาชีพด้วยการปรับปรุงบุคลิกภาพในการสอน รวมทั้งครูจะต้องมีการพัฒนาตนเองด้านสุขภาพจิต การมีมนุษยสัมพันธ์ ความรู้รอบตัว และบุคลิกภาพ เพื่อให้ครูดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

1. ความหมายของการพัฒนาครู

มีคำที่ใช้อยู่ 2 คำในเรื่องการพัฒนาบุคลากร คำหนึ่งคือ การฝึกฝนและอีกคำหนึ่งคือ การให้การศึกษา การฝึกฝนนั้นเรานำจนถึงขั้นของการที่จะเพิ่มความถนัด ทักษะ และความสามารถเฉพาะอย่างในการปฏิบัติงาน ส่วนการศึกษานั้นเราพุ่งเล็งถึงความพยายามที่จะเพิ่มเติมความรู้ ความเข้าใจหรือเจตคติของผู้ปฏิบัติงานเพื่อให้สามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพของงานได้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม ถ้าถือตามความหมายของคำว่าการศึกษาอย่างกว้างแล้ว การฝึกฝนก็เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา แต่ในที่นี้จะใช้คำว่าพัฒนา เพื่อหมายถึงทั้งการฝึกฝนและการให้การศึกษาแก่ผู้ปฏิบัติงาน (พนัส หันนาคินทร์, 2526 อ้างถึงใน ชูชาติ ลิปิสุวรรณ์โชติ, 2532 อ้างถึงใน สุระศักดิ์ เพี้ยสุระ, 2540) ซึ่งมีผู้ให้ความหมายของการพัฒนาครูไว้ดังนี้

Guff (1975 อ้างถึงใน แพรวพราย รัตน์ดิลลพานิชย์, 2529) ได้ให้ความหมายว่า การพัฒนาครูมุ่งพัฒนาที่ตัวครู เป็นการพัฒนาความก้าวหน้าของแต่ละบุคคลในด้านความรู้ ทักษะ การรับรู้และเทคนิคต่างๆ ในการเรียนการสอน รวมทั้งส่งเสริมความสัมพันธ์กับนักศึกษาและเพื่อนร่วมงาน

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2532) ได้ให้ความหมายในการพัฒนาบุคลากรไว้ว่า การให้การศึกษอบรม ตลอดจนการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความรู้ ความสามารถ ความถนัด และทักษะแก่บุคลากร ทั้งนี้มีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาศักยภาพของคนในหน่วยงานให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ที่อยู่ในความรับผิดชอบได้ดียิ่งขึ้น ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ ความชำนาญและประสบการณ์ นอกจากนี้ การพัฒนาบุคลากรยังมีความมุ่งหมายที่จะพัฒนาทัศนคติของการปฏิบัติงานให้เป็นไปในทางที่ดี มีกำลังใจในการทำงานและมีความคิดเห็นที่จะปรับปรุงการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น

จากแนวคิดดังกล่าวจึงสรุปได้ว่า การพัฒนาของครู หมายถึง การให้การศึกษ การฝึกฝน การส่งเสริม หรือการช่วยเหลือครูให้มีโอกาสในการเพิ่มศักยภาพให้สูงขึ้น โดยเฉพาะศักยภาพในการสอนอันมีพื้นฐานจากการพัฒนาความรู้และมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงาน ดังนั้นในการพัฒนาครูจึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องจัดกิจกรรมต่างๆ ให้ตอบสนองต่อความต้องการของครูและโรงเรียน เพื่อให้ครูสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. จุดมุ่งหมายของการพัฒนาครู

แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาครูประจำการไว้ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาครูประจำการให้มีศักยภาพในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และอบรมสั่งสอนผู้เรียนให้มีคุณภาพจนสามารถดำรงชีวิตท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างเป็นสุข
2. เพื่อมุ่งสนับสนุนครูเก่งและครูดี รวมทั้งเพื่อสร้างขวัญ กำลังใจ และความภาคภูมิใจในอาชีพครู ให้ครูได้มีความสุขในการประกอบอาชีพครู

ส่วนเป้าหมายการพัฒนาครูในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ได้กำหนดไว้ดังนี้

1. มีการพัฒนาครูประจำการอย่างต่อเนื่อง โดยครูทุกคนในทุกสังกัดต้องได้รับการพัฒนา ตลอดจนระยะเวลาที่ปฏิบัติหน้าที่ครูอย่างน้อยในทุกๆ 5 ปี และจัดพิเศษสำหรับครูวิทยาศาสตร์ ครูคณิตศาสตร์ และครูภาษาอังกฤษ

2. สนับสนุนและให้ทุนการศึกษาแก่ครู เพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับวิทยาการ และเทคโนโลยีใหม่ๆ อย่างน้อยปีละครั้ง

3. มีการจัดสวัสดิการให้แก่ครูในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ครูสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

กรณีการ พงษ์สนธิ (2524) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการพัฒนาครูไว้ดังต่อไปนี้

1. เพื่อจัดบริการประสบการณ์ เทคนิคใหม่ๆ และทักษะที่จำเป็นแก่การปฏิบัติงาน
2. เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าทางพุทธิปัญญา และการพัฒนาทุกด้านแก่ครู อันส่งผลถึงคุณภาพของการศึกษาและความก้าวหน้าของสถาบัน

3. เพื่อเปิดโอกาสให้ครูได้คุ้นเคยกับแหล่งความรู้ และข้อมูลรวมทั้งบุคลากรที่จะเป็นประโยชน์แก่ครู ในการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานด้านต่างๆ ของครู

4. เพื่อให้ครูได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนทัศนะและข้อคิดเห็น ตลอดจนปัญหาที่เกี่ยวกับการสอนและปัญหาอื่นๆ ภายในสถาบันที่ครูทำงานอยู่

3. การวิจัยและการพัฒนาครูกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

จากวิวัฒนาการของการหาความรู้ ความจริงของมนุษย์ จะเห็นได้ว่ามนุษย์มีความต้องการที่จะให้ได้ ความรู้ความจริงที่เชื่อถือได้ มนุษย์จึงได้ใช้ความพยายามอย่างขยันในการแสวงหาวิธีการที่ดีที่สุดเพื่อนำไปใช้เป็น เครื่องมือในการหาความรู้ความจริง และมนุษย์ก็คิดว่าได้ประสบความสำเร็จ เพราะได้ค้นพบว่าวิธีการทาง วิทยาศาสตร์ (scientific method) เป็นวิธีที่ดีที่สุดที่จะทำให้ได้ความรู้ความจริงที่เชื่อถือได้ ต่อมาจึงได้ นำมาใช้เป็นวิธีการวิจัยในปัจจุบัน

การวิจัย หมายถึง กระบวนการสืบค้นหาความจริงเกี่ยวกับปรากฏการณ์ตามธรรมชาติอย่างมีระบบ มีการควบคุม การสังเกต การบันทึก การจัดระเบียบข้อมูล การวิเคราะห์และตีความหมายเพื่อให้ได้เป็นข้อเท็จจริง ที่สามารถนำมาสร้างเป็นข้อสรุปเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์นั้นๆและนำผลที่ได้มาพัฒนาหรือสร้าง กฎ ทฤษฎี ที่ทำให้ควบคุมหรือทำนายเหตุการณ์ต่างๆได้ (Kerlinger, 1986; Best and Kahn, 1993; สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2540; บุญธรรม กิจบริตบรสิฐฤทธิ์, 2540 และ บัญชา ชื่นชม, 2541)

นอกจากนี้การวิจัยยังเป็นกระบวนการให้ได้มาซึ่งความรู้ ความรู้ที่สะสมจะทำให้ห้องค์ความรู้ในแต่ละ ศาสตร์แต่ละสาขาเข้มแข็งเป็นปีกแผ่นอันนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ วิชาการที่มีความเป็นเลิศสามารถ นำมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างกว้างขวาง ไม่ว่าทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม และอื่นๆ ซึ่งทำให้ประเทศชาติพัฒนาอย่างมีเสถียรภาพ และกระบวนการวิจัยยังทำให้ผู้ทำวิจัยได้มีการวางแผน เตรียมการและดำเนินการอย่างเป็นระบบจนค้นพบความจริง สร้างความรู้ใหม่ที่ถูกต้อง และเป็นประโยชน์ นอกจากนี้ การวิจัยได้พัฒนาคุณลักษณะให้ผู้วิจัยต้องมีความคิดวิเคราะห์ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความ ซื่อสัตย์ มีความอดทน นับได้ว่าการวิจัยมีบทบาทในการพัฒนาผู้วิจัยให้เป็นคนที่มีคุณภาพอย่างแท้จริง ดังนั้นการวิจัยจึงมีบทบาทและความสำคัญทั้งในด้านการพัฒนาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ การพัฒนาคนและ พัฒนางาน และส่งผลไปสู่การพัฒนาประเทศ (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2540)

ทิตนา แชมมณี (2540) กล่าวว่า การวิจัยเป็นกิจกรรมทางวิชาการที่ได้รับการยอมรับโดยทั่วไป แล้วว่าเป็นวิธีการหรือเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาวิชาการให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป มนุษย์เป็นผู้มีศักยภาพใน การคิดค้น มีความใฝ่รู้โดยธรรมชาติ แต่หากไม่มีสิ่งกระตุ้นหรือวิธีการที่เหมาะสม ความใฝ่รู้นั้นก็จะ นอนนิ่งต่อไป โดยไม่ได้รับการนำออกมาใช้ประโยชน์ การวิจัยนับเป็นวิธีการและกระบวนการที่ช่วยให้ มนุษย์คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ซึ่งสิ่งใหม่ๆเหล่านั้นอาจพัฒนามาจากปัญหาที่เกิดขึ้น หรือจากจินตนาการอันล้ำลึก ของผู้คิด และอาศัยการดำเนินการอย่างเป็นระบบระเบียบด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งจะช่วยให้ ผลการวิจัยเป็นที่เชื่อถือและยอมรับกัน โดยทั่วไป Arends (1994) กล่าวว่า การวิจัยเป็นสิ่งกระตุ้นให้เกิดการ คิดและแสวงหาคำตอบสำหรับปัญหาต่างๆอันเป็นการพัฒนาตัวครู อาจารย์ ให้พัฒนาการศึกษาไปอย่าง ต่อเนื่อง เพราะครู อาจารย์ที่ทำวิจัยจะมีความสามารถใช้กระบวนการวิจัยในการแสวงหาความรู้ ซึ่งจะส่งผล ต่อการปฏิบัติการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ Hattie และ Marsh (1996) ได้สังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์ระหว่างการทำวิจัยและการสอน จำนวน 58 งาน พบว่า ความสามารถในการทำวิจัยมี ความสัมพันธ์ทางบวกกับการสอน คือ อาจารย์ที่มีความสามารถในการทำวิจัยสูงก็จะมีความสามารถในการ สอนมากด้วย

การปฏิรูปการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นภารกิจที่มีกฎหมายรองรับ ครูอาจารย์และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องถือปฏิบัติให้บรรลุสำเร็จตามเจตนารมณ์ของกฎหมายในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มี 2 มาตราที่ระบุชัดถึงแนวการพัฒนาครูที่ต้องสนับสนุนให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของครูและพัฒนาการเรียนการสอน คือ

มาตรา 24 (5) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน และอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน และแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับการศึกษา

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า วิสัยทัศน์ที่ปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษานั้น ครูและผู้เรียนต้องเกิดการพัฒนาระบบการเรียนรู้ไปด้วยกัน โดยอาศัยการวิจัยเป็นเครื่องมือหรือวิธีการในการเรียนรู้ของครูและผู้เรียนเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพอย่างเต็มศักยภาพ ต่อเนื่องและยั่งยืน

ตอนที่ 2 การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน (Classroom Action Research)

1. ความเป็นมาและความหมายของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

การวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) เกิดขึ้นครั้งแรกในราวปีพ.ศ. 1920 เริ่มต้นในลักษณะของการนำวิธีการทางวิทยาศาสตร์มาใช้ศึกษาปัญหาต่างๆ มีการศึกษาเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มและกระบวนการกลุ่ม จากนั้นการวิจัยปฏิบัติการก็ได้รับการพัฒนามาเป็นลำดับ ปลายค.ศ. 1930 ด้านวงการศึกษาด้านจิตวิทยาสังคม (Social Psychology) ได้สนใจการวิจัยปฏิบัติการอย่างกว้างขวาง ราวปีค.ศ. 1940 ในวงการศึกษาริมที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ทำการวิจัยปฏิบัติการโดยการร่วมมือกันระหว่างนักวิจัยทางการศึกษากับครูผู้สอนในโรงเรียนเพื่อนำผลวิจัยไปใช้แก้ปัญหาทางการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในห้องเรียน (ทวีป ศิริศรีสมิ, 2537) ในปีค.ศ. 1944 โดย เคิร์ตเลวิน (Kurt Lewin) นักจิตวิทยาสังคมได้เขียนหนังสือขึ้น โดยได้ชี้ให้เห็นถึงการเชื่อมโยงช่องว่างระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติมาร่วมกันแก้ปัญหาในการทำงานต่างๆ และได้ทำการศึกษาปัญหาของชนกลุ่มน้อยในอเมริกาในระยที่เพิ่งยุติสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยใช้กระบวนการศึกษาในลักษณะกลุ่มร่วมกันทำงานและตัดสินใจอย่างมีพันธะต่อกัน เพื่อมุ่งมั่นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นและให้การปฏิบัติการ 3 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติ และการสะท้อนผลการปฏิบัติ ต่อมา คอเรีย (Corey, 1949) จากคณะครุศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยโคลัมเบีย นิวยอร์ก ได้ประยุกต์ใช้วิธีการวิจัยปฏิบัติการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนและปรับปรุงการเรียนการสอน โดยครูเป็นผู้ดำเนินการวิจัยเอง และที่ประเทศอังกฤษ อิลเลียด และอดเดิลแมน (Elliott and Adelman, 1973) ใช้การวิจัยปฏิบัติการเป็นแนวทางช่วยเหลือครูให้พัฒนาการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้ และสืบสวนคุณภาพที่มาจากภายนอก ที่ประเทศออสเตรเลียได้สนใจใช้การวิจัยปฏิบัติการทางการศึกษามาเป็นเวลามากกว่า 10 ปี

โดยใช้การวิจัยทางการศึกษาต่างๆไปและใช้ในการพัฒนาโรงเรียน เคมมิสและแมคแท็กกาท (Kemmis and McTaggart, 1982) ชาวออสเตรเลียได้เสนอกระบวนการวิจัยปฏิบัติการที่มีรูปแบบสมบูรณ์มากขึ้นและเป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลาย ซูเบอร์ – สเตอริท (Zuber – Sterritt, 1991) เป็นผู้นำที่มีชื่อเสียงในการใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาคุณภาพทางวิชาการของบุคลากรในมหาวิทยาลัย ซึ่งได้ค้นพบว่า การใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการในการพัฒนากิจกรรมทางวิชาการระดับอุดมศึกษาจะมีส่วนในการส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของมหาวิทยาลัย (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537 และยาใจ พงษ์บริบูรณ์, 2537) ในปัจจุบันนี้ นักการศึกษาเริ่มสนใจที่จะให้ครูผู้สอนลงมือแก้ปัญหาในการปฏิบัติงานของตนเอง อีกทั้งยังต้องการให้เกิดความร่วมมือในการสร้างหลักสูตรและการประเมินผลด้วย ต้องการที่จะดึงให้ครูเข้าสู่การวิจัยมากขึ้น ดังนั้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการจึงปรากฏในวงการศึกษามากขึ้นเรื่อยๆ ในทศวรรษหลังๆ นี้ (Kemmis, 1990 อ้างถึงใน ดวงตา ลักคุณประสิทธิ์, 2536)

การวิจัยปฏิบัติการไม่ใช่เรื่องใหม่ ได้ปรากฏในหนังสือของ Corey ปี 1953 และมีปรากฏในงานเขียนของ Kurt Lewin ในปี 1940 โดยจุดประสงค์ที่ต้องการเสนอ คือ ความสนใจที่จะสนับสนุนการทำวิจัยปฏิบัติการ ซึ่งประโยชน์ของการทำวิจัยปฏิบัติการนั้น นอกจากเป็นการแก้ปัญหาแล้ว ยังเป็นเครื่องมือที่ดีที่จะนำไปสู่การพัฒนาวิชาชีพครู

Gordon Edward Fuchs (1980) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการ เป็นรูปแบบหนึ่งของการวิจัยโดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เป็นการแก้ปัญหาในชั้นเรียน ผู้วิจัย คือ ครูในชั้นเรียนนั่นเอง การวิจัยไม่สนใจที่จะนำผลไปอ้างอิงทั่วไป และไม่เข้มงวดในเรื่องของการควบคุมตัวแปร

Camre – Jone (1983 อ้างถึงใน Sheldon and Allain, 1987) ได้ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการว่า การวิจัยที่ประสบผลสำเร็จนั้น ผู้วิจัยจะต้องพัฒนามุมมองของตนเองตลอดเวลา เพื่อที่จะทำให้เกิดความเข้าใจที่ดีขึ้น และจุดมุ่งหมายหลักของการวิจัยปฏิบัติการ คือ การเข้าไปพัฒนาการปฏิบัติงาน การเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ การแปรผล เพื่อที่จะหาข้อค้นพบที่เกิดขึ้น

Martyn hamnersly (1993) ได้อธิบายถึง ลักษณะของวิจัยปฏิบัติการว่า เป็นการสืบเสาะแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการศึกษา ซึ่งมีหลักดังนี้ (1) เป็นการลงมือปฏิบัติในสังคมหรือเกี่ยวข้องกับการศึกษาของผู้วิจัย (2) ผู้วิจัยจะต้องมีความเข้าใจในหลักการปฏิบัติ และ (3) เป็นสถานการณ์ที่มุ่งให้ประสบผลสำเร็จ

Arends (1994) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการเป็นกระบวนการในการถามคำถาม การค้นหาความถูกต้องและหาจุดมุ่งหมายของคำตอบ มีการแปลผลรวมทั้งการใช้ผลการวิจัย

Dick (1995) ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการว่าเป็นวิจัยแบบหนึ่งที่ช่วยผู้วิจัยพัฒนาความรู้หรือความเข้าใจในส่วนของปฏิบัติ กล่าวคือ ผู้วิจัยลงมือกระทำ (Action) ให้อยู่ในรูปที่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง (action : change) และขณะเดียวกัน การวิจัย (Research) ช่วยพัฒนาให้เกิดความเข้าใจ (research : understanding) เพิ่มขึ้นจากสิ่งที่ทราบอยู่แล้ว

อุทุมพร จามรมาน (2537) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) คือ การวิจัยที่ทำโดยครูของครูเพื่อครูและสำหรับครู เป็นการวิจัยที่ครูผู้ซึ่งต้องตั้งปัญหาการเรียนการสอนออกมา และครูผู้ซึ่ง

ต้องแสวงหาข้อมูลเพื่อมาแก้ปัญหาดังกล่าวด้วยกระบวนการที่เชื่อถือได้ ผลการวิจัยคือคำตอบที่ครูจะเป็นผู้นำไปใช้แก้ปัญหาของตน

จากความหมายของการวิจัยปฏิบัติการที่กล่าวมา สามารถสรุปได้ว่า การวิจัยปฏิบัติการ คือ กระบวนการแสวงหาความรู้ที่ผู้ปฏิบัติงานเป็นผู้ทำการวิจัยเองเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับการทำงานของตนเอง และเพื่อพัฒนาให้เกิดความเข้าใจถูกต้องและมีความสำเร็จในการทำงาน

ปัจจุบันวงการศึกษานำหลักการของการวิจัยปฏิบัติการมาใช้แก้ปัญหาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ซึ่งเรียกกันโดยทั่วไปว่า วิจัยในชั้นเรียน (Classroom research) เป็นวิธีการวิจัยทางการศึกษาประเภทหนึ่งที่ครูผู้สอนใช้เป็นเครื่องมือในการศึกษาและพัฒนาเกี่ยวกับการจัดการเรียนสอนในห้องเรียนในความรับผิดชอบการสอนของตนเองเพื่อปรับปรุงคุณภาพกระบวนการเรียนการสอน เป็นวิธีการวิจัยที่ทำความเข้าใจกับการปฏิบัติงานไม่สามารถแยกได้อย่างชัดเจน

อุทุมพร จามรมาน (2537) ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนไว้ว่า เป็นการแสวงหาคำตอบโดยครูอยู่ในสถานการณ์ของการศึกษา เพื่อปรับปรุงแนวความคิดเชิงเหตุผลและความถูกต้องของ (ก) สภาพการณ์ที่ตนเกี่ยวข้อง (ข) ความเข้าใจของครูในสิ่งที่ประพจน์ปฏิบัติ และ (ค) บทบาทที่ตนเกี่ยวข้อง

สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม (2538) ได้ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนว่า เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้อันเป็นความจริงที่เชื่อถือได้ในเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนในบริบทของชั้นเรียน โดยมีครูเป็นนักปฏิบัติการวิจัยและใช้นักเรียนเป็นกลุ่มตัวอย่าง เนื่องจากการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนช่วยให้ครูทำงานอย่างเป็นระบบ มีความเข้าใจงาน สามารถเลือกแนวทางที่มีเหตุผลและสร้างสรรค์ในการตัดสินใจได้อย่างมีคุณภาพ

ทิตานา เขมมณี (2540) ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนไว้ว่า หมายถึง การวิจัยในบริบทของชั้นเรียนและมุ่งนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนของตน เป็นการนำกระบวนการวิจัยไปใช้ในการพัฒนาครูให้ไปสู่ความเป็นเลิศและมีความเป็นอิสระทางวิชาการ

สุวิมล ว่องวานิช (2544) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน คือ การวิจัยที่ทำโดยครูผู้สอนในห้องเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน และนำผลมาใช้ในการปรับปรุงการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน เป็นการวิจัยที่ต้องทำอย่างรวดเร็ว นำผลไปใช้ทันที และสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่างๆของตนเองให้ทั้งตนเอง และกลุ่มเพื่อนร่วมงานในโรงเรียนได้มีโอกาสอภิปรายและเปลี่ยนความคิดเห็นในแนวทางที่ได้ปฏิบัติและผลที่เกิดขึ้นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป

ดังนั้นการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน คือ กระบวนการสร้างความรู้ใหม่ของครูเกี่ยวกับการปฏิบัติงานสอนของตนเองให้มีประสิทธิภาพ โดยมีการสำรวจปัญหาและการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน อันนำไปสู่การสร้าง และพัฒนานวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอนแล้วทำการทดลองกับนักเรียนในความรับผิดชอบของครู ทั้งกระบวนการวิจัยและผลการวิจัยได้ถูกนำมาปรับปรุงการปฏิบัติงานสอนในชั้นเรียนของครู ประสพการณ์จากการที่ครูผู้สอนเป็นนักวิจัยหรือผู้ดำเนินการวิจัยเอง จึงส่งผลให้ครูมีทักษะในการสร้างความรู้ มีความรู้ใหม่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ผลดังกล่าวเอื้ออำนวยส่งเสริมให้ครูขยายความรู้ความสามารถในการคิด

วิเคราะห์จนเกิดความเข้าใจที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้นในปัญหาและสาเหตุที่เกิดขึ้น จนครุหาแนวทางแก้ไขได้สำเร็จ
 อานิสงส์จากการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนส่งผลให้ครูเป็นคนที่มีความเชื่อมั่นและภาคภูมิใจในวิชาชีพครู

2. ความสำคัญของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

John Goodlad (1983 อ้างถึงใน Sheldon and Allain, 1987) ได้ศึกษาการทำงานของครูพบว่า ในช่วง 30 ปีที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนของครูมีน้อยมาก เขาสังเกตเห็นว่า พฤติกรรมการสอนของครูมักจะสอนตามแบบที่ตนเองเคยถูกสอนมา ซึ่งในหนังสือของ Stephen M. Corey (1953) ได้กล่าวว่า ความรู้ที่สำคัญในการปฏิบัติงานครูมาจากประสบการณ์ของครู และพบว่า ถึงแม้จะมีการรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสอนออกเผยแพร่ในวารสารการวิจัย และมีรายงานการจัดการประชุมทางอาชีพให้ครูได้ศึกษาก็ตาม แต่ครูก็ยังมีพฤติกรรมการสอนเช่นเดิมหรือเปลี่ยนแปลงไปเพียงเล็กน้อย

สาเหตุที่ครูมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอนน้อยมากนั้น Tye and Tye, Buchmann และ Zahorik (1984 อ้างถึงใน Sheldon and Allain, 1987) สรุปว่า เพราะการฝึกปฏิบัติ การคิด และการตัดสินใจของครูมาจากองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการวิจัยของนักการศึกษาแต่การตัดสินใจของครูมาจากข้อมูลอันเป็นองค์ความรู้เดิม จากภูมิหลังของครู ความสนใจ และ ประสบการณ์ของครูเอง ดังนั้นในการทำงานกับนักเรียนซึ่งครูต้องตัดสินใจอย่างรวดเร็ว จึงกระทำบนฐานของประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งมีลักษณะแคบ และมีข้อจำกัดของแต่ละบุคคล ประสบการณ์ของครูที่มีอยู่นั้นไม่เพียงพอสำหรับการสอนในโรงเรียน จากการใช้ประสบการณ์ของครูในการสอนจนเกิดความเคยชิน จึงทำให้พฤติกรรมการสอนของครูไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือไม่มีการพัฒนา

วิธีการที่จะมุ่งไปสู่การได้มาซึ่งความรู้ได้หลายแนวทาง เช่น การทำวิจัย การสร้างสมประสบการณ์ และการศึกษาค้นคว้าจากตำราหรือเอกสาร (จรัส สุวรรณเวลา, 2533) ได้มีการคิดค้นเพื่อแก้ปัญหาที่ครูมีความรู้จำกัด โดยมีแนวคิดว่าการที่จะทำให้ครูมีความเข้าใจในสังคมที่มีความแตกต่างที่อยู่รอบๆตัวจนถึงการตัดสินใจเลือกวิธีการสอนที่หลากหลายมาใช้ได้อย่างเหมาะสมกับนักเรียนที่หลากหลายนั้น จำเป็นต้องมีการทำวิจัย แต่ส่วนใหญ่ผู้ที่ทำการวิจัยก็จะเป็นนักวิชาการและนักวิจัยก็คาดหวังว่าครูจะเป็นผู้นำเอาผลการวิจัยไปใช้ ซึ่งพบผลที่ปรากฏคือ ผลจากการวิจัยนั้นไม่ค่อยจะเป็นประโยชน์เพราะไม่ตรงกับความต้องการของครูและความหวังของนักวิจัยทั้งหลายที่จะใช้ผลของการวิจัยที่ตนเป็นผู้ทำเพื่อมาขยายฐานความรู้ของครูนั้นจึงล้มเหลว (Sheldon and Allain, 1987) เนื่องจากครูขาดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเองที่จะอ่านงานวิจัยได้เข้าใจ และครูมีความเชื่อว่าผลจากการวิจัยไม่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับสถานการณ์การเรียนการสอนที่เกิดขึ้นได้ในขณะนั้นและพบว่า ข้อความรู้อาจจากการวิจัยการศึกษานั้นยากต่อการแปลผลและยากต่อการนำไปเชื่อมโยงกับปัญหาจริงที่เกิดกับครูและผู้บริหารในโรงเรียน

Zahorik (1984 อ้างถึงใน Sheldon and Allain, 1987) ได้ให้เหตุผลว่า จริงๆแล้วที่ครูไม่ใช้ผลงานวิจัยนั้นไม่ใช่เพราะไม่อยากใช้ แต่เป็นเพราะว่า งานวิจัยที่นักวิจัยผลิตขึ้นมานั้นเป็นเรื่องไกลตัว เป็นเรื่องที่มีความหมายน้อยสำหรับครู และครูไม่มีประสบการณ์เพียงพอที่จะทำความเข้าใจกับผลงานวิจัยนั้นได้ ดังเช่นที่ ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2534) ให้ความเห็นว่า การให้ครูไปอบรม 3 วัน หรือ 5 วัน แล้วให้ครู

กลับมาทำวิจัย ครูไม่สามารถทำได้ ควรที่จะใช้เวลาในการฝึกความเจ๋งจัด ความคิด ความชำนาญให้เป็นการสอดคล้องกับธรรมชาติของครูอย่างน้อย 3 ถึง 5 เดือน ครูอาจจะทำวิจัยได้หรือเข้าใจงานวิจัย

Cross (1987 อ้างถึงใน Sheldon and Allain, 1987) กล่าวว่า การวิจัยการศึกษาได้มีส่วนช่วยในการเพิ่มความรู้อันที่ครูต้องการในการพัฒนาการเรียนการสอน แต่ปัญหาจริงๆ ไม่ได้โดยตรงที่ผู้ปฏิบัติการสอนหรือครูไม่ประยุกต์ใช้ผลการวิจัยแต่ปัญหาอยู่ที่ครูไม่สามารถที่จะประยุกต์ใช้ผลการวิจัยได้ ส่วน Zuhorik (1984 อ้างถึงใน Sheldon and Allain, 1987) ได้ให้เหตุผล 2 ประการที่ครูไม่ยอมรับและไม่ประยุกต์ใช้ผลการวิจัย คือ ประการแรก อธิบายลักษณะของครูว่าครูส่วนใหญ่มักจะต่อต้านสิ่งที่จะเข้าไปทำให้การปฏิบัติงานเปลี่ยนแปลงเป็นแบบใหม่ ไม่ว่าจะผลการวิจัยจะดีขนาดไหนและแนวทางหรือข้อสัญญาในการปฏิบัติจะเป็นอย่างไรก็ตาม ประการที่สอง เป็นสาเหตุจากลักษณะของครูศึกษา คือ นักการศึกษาวิชาชีพและผู้บริหารโรงเรียนได้มีความล้มเหลวในการใช้งานวิจัย (Cross, 1987 and Zuhorik, 1984 อ้างถึงใน ประภัสสร วงษ์ดี, 2541)

วิธีการที่จะพัฒนาความรู้และทักษะในการสอนของครูมีหลายวิธี เช่น การจัดอบรมภายในโรงเรียน การนิเทศโดยศึกษานิเทศก์ การสาธิตของครูที่สอนเก่ง การนำผลประเมินการสอนโดยบุคคลอื่นมาเป็นตัวกระตุ้นให้ครูพัฒนาความรู้และทักษะการสอน การให้รางวัลครูที่สอนดี การส่งครูไปศึกษาต่อ การประเมินการสอนของครูเป็นระยะๆ การนำผลงานวิจัยโดยผู้อื่นมาเป็นตัวกระตุ้นหรือการให้ครูทำวิจัยเอง ซึ่งเป็นวิธีที่ให้ครูทำวิจัยเอง กำลังได้รับความนิยมเพราะเป็นตัวเชื่อมระหว่างทฤษฎีทางการศึกษากับภาคปฏิบัติในโรงเรียน (อุทุมพร จามรมาน, 2537)

Buchmann (1983 อ้างถึงใน Sheldon and Allain, 1987) ได้ขยายความคิดในคุณค่าของการวิจัยว่าอยู่ที่กระบวนการแสวงหาความรู้ที่อยู่ในรูปแบบของการวิจัย การลงมือทำวิจัยด้วยตนเอง จะทำให้ได้ทั้งส่วนที่เป็นความรู้ และส่วนที่เป็นกระบวนการแสวงหาความรู้จากการทำวิจัย

Simmons และ Carr and Kemmis (1984, 1986 อ้างถึงใน Sheldon and Allain, 1987) สรุปว่า การสอนของครูจะเป็นวิชาชีพที่แท้จริงได้ ครูจะต้องเข้าร่วมมือกันทำวิจัย เข้ามาทำกิจกรรมร่วมกันอย่างกระตือรือร้น ต่อเนื่อง ในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเรื่องการสอน ซึ่งจะทำให้ครอบคลุมถึงการตรวจสอบบทบาทของครูเรื่องการจัดการเรียนการสอน อิทธิพลและผลต่างๆที่มีต่อปฏิสัมพันธ์ของครูและนักเรียนในห้องเรียน

เป็นที่คาดหวังว่า เมื่อครูผู้สอนได้ทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมแล้ว จะก่อให้เกิดผลดีต่อวงการศึกษ และวิชาชีพครู ดังนี้ (1) นักเรียนมีการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (2) มีข้อความรู้หรือนวัตกรรมของการจัดการเรียนการสอนที่เป็นจริงเกิดมากขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อตัวครูและเพื่อนครู และ (3) การทำงานของครูจะพัฒนาไปสู่ครูมืออาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการที่จะพัฒนาครูของกระทรวงศึกษาธิการ

คุรุสภา เป็นสภาในกระทรวงศึกษาธิการ มีฐานะเป็นองค์กรที่ส่งเสริมการพัฒนาวิชาชีพครู ได้กำหนดเกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพครู จำนวน 11 ข้อ คือ (1) ปฏิบัติกิจกรรมทางวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาวิชาชีพครูอยู่เสมอ (2) ตัดสินใจปฏิบัติกิจกรรมต่างๆโดยคำนึงถึงผลที่เกิดกับผู้เรียน (3) มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เต็มศักยภาพ (4) พัฒนาแผนการสอนให้ปฏิบัติได้จริง (5) พัฒนาสื่อการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพอยู่ (6) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ถาวร (7) รายงานผลการพัฒนา

คุณภาพนักเรียนอย่างเป็นระบบ (8) พัฒนาค้นเป็นแบบอย่างที่ดี (9) ร่วมมือกับผู้อื่นในโรงเรียนอย่างสร้างสรรค์ (10) ร่วมมือกับชุมชนอย่างสร้างสรรค์ และ (11) แสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารในการพัฒนาการเรียนการสอน (คุรุสภา, 2539) เพื่อให้เป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติงาน ทำให้ครูเกิดการพัฒนาตนเอง พัฒนาศักยภาพให้เป็นที่ยอมรับ

คณะกรรมการข้าราชการครู ให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูโดยการกำหนดการประเมินการเข้าสู่ตำแหน่งทางวิชาการเป็นอาจารย์ 3 จะต้องมีการนำเสนอผลงานทางวิชาการ เช่น การทำคู่มือการสอน การเขียนตำรา การทำวิจัย เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ครูเกิดการพัฒนาตนเองจากการปฏิบัติหน้าที่ เกิดรูปแบบที่ครูสามารถตรวจสอบการทำงานของตนเอง เพราะการวิจัยเอื้ออำนวยให้ครูได้เกิดความเข้าใจในข้อเท็จจริงต่างๆเกี่ยวกับผู้เรียน การจัดและผลจากการจัดการเรียนการสอนครูสามารถเลือกสภาพการณ์และออกแบบการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ

อุทุมพร จามรมาน (2537); Arends (1994) ได้ชี้ให้เห็นว่า การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมีความสำคัญกับการพัฒนาครูคือ ช่วยให้ครูเกิดการพัฒนาความเป็นครูที่มีความเข้าใจนักเรียน เข้าใจการปฏิบัติงาน มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนได้ดีขึ้น ทั้งนี้เพราะการวิจัยช่วยให้ครู ก่อฐานความรู้ในการตัดสินใจเลือกเป้าหมาย แนวทาง วิธีการพัฒนาการปฏิบัติงานของครูก่อนวิจัย

รวีวรรณ ชินะตระกูล และ เตือนจิตต์ จิตอารีย์ (2538); สงวน สุทธิเลิศอรุณ (อ้างถึงใน โทม บัญต่อ, 2532); ผลการประชุมสัมมนาในระดับชาติ (อ้างถึงในลัดดา เสนาวงษ์, 2532) บ่งชี้ว่า ครูก่อนวิจัยผู้จัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพจะต้องมีลักษณะ ดังนี้

1. มีความใฝ่รู้และฝึกปฏิบัติหาวิธีการที่จะพัฒนาหลักสูตรในห้องเรียน หาวิธีการในการพัฒนาการเรียนการสอน
2. มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่ในการสอนอย่างเต็มที่
3. มีลักษณะเป็นนักแนะแนวที่คอยให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือและบริการนักเรียนด้านวิชาการ
4. มีความสามารถในการทำการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำผลการวิเคราะห์มาใช้ประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอน
5. เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน
6. เข้าใจบทบาทของตนเองในการส่งเสริมผู้เรียน
7. มีการพัฒนาตนเองด้านวิชาการอย่างสม่ำเสมอ

สุวิมล ว่องวาณิช, 2544 ได้กล่าวถึงความสำคัญและความจำเป็นของการทำวิจัยไว้ดังนี้

1. ให้โอกาสครูในการสร้างองค์ความรู้ ทักษะการทำวิจัย การประยุกต์ใช้ การตระหนักถึงเป็นทางเลือกที่เป็นไปได้ที่จะเปลี่ยนแปลงโรงเรียนให้ดีขึ้น
2. เป็นการสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ นอกเหนือจากการเปลี่ยนแปลงหรือสะท้อนผลการทำงาน
3. เป็นประโยชน์ต่อผู้ปฏิบัติโดยตรง เนื่องจากช่วยพัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ
4. ช่วยทำให้เกิดการพัฒนาที่ต่อเนื่อง และเกิดการเปลี่ยนแปลงผ่านกระบวนการวิจัยในที่ทำงาน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อองค์กร เนื่องจากนำไปสู่การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติและการแก้ปัญหา

5. เป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติในการวิจัย ทำให้กระบวนการวิจัยมีความเป็นประชาธิปไตยทำให้เกิดการยอมรับในความรู้ของผู้ปฏิบัติ
6. ช่วยตรวจสอบวิธีการทำงานของครูที่มีประสิทธิผล
7. ทำให้ครูเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent)

สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม (2538) สรุปว่า การทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนนั้น จะช่วยให้ครูมีวิถีของการทำงานอย่างเป็นระบบ เห็นภาพรวมของงานตลอดแนว มีการตัดสินใจที่มีคุณภาพเพราะมองเห็นทางเลือกต่างๆ ได้กว้างขวางและลึกซึ้ง มีการตัดสินใจที่มีเหตุผลและสร้างสรรค์ มีโอกาสคิดมากขึ้นในการใคร่ครวญเกี่ยวกับการปฏิบัติงานและครูสามารถบอกได้ว่า งานการจัดการเรียนการสอนที่ปฏิบัติไปนั้น ได้ผลหรือไม่ เพราะอะไร นอกจากนี้ยังสามารถควบคุม กำกับ และพัฒนาการปฏิบัติงานของตนเองได้อย่างดี ผลจากการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจะช่วยให้ครูได้ตัวบ่งชี้ที่เป็นรูปธรรม และครูจะมีความสุขในการทำงาน

ครูที่ทำวิจัยมักจะมีใจที่ชัดเจนในกระบวนการสอนและสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับเด็กนักเรียนของตนเอง โรงเรียนที่ได้มีการพัฒนาการปฏิบัติงานนั้นครูในโรงเรียนจะต้องมีความสามารถและมุ่งมั่นที่จะทำ สิ่งที่ได้จากการทำวิจัยจะเป็นฐานที่ดีที่สุดของการตัดสินใจที่นำไปสู่ความสำเร็จในการสอน จะนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพของโรงเรียนและเพิ่มประสิทธิภาพของการสอนตามแนวคิดของสังคม ซึ่งจะเป็นการแยกให้เห็นงานของนักวิจัยและงานของผู้ปฏิบัติงานสอนได้ชัดเจนขึ้น (Lanier, 1984 อ้างถึงใน Sheldon and Allain, 1987) เพราะการวิจัยจะช่วยเสริมสร้างภูมิปัญญาในแต่ละบุคคล ทำให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ เพื่อสร้างสรรค์เศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตที่ดี เอื้ออาทรซึ่งกันและกันระหว่างบุคคลและสังคมต่างๆ รอบโลกมีสันติกับธรรมชาติอย่างติดต่อกัน ต่อเนื่องและยั่งยืน (สิปปนนท์ เกตุทัต, 2538) สำหรับกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องตลอดชีวิตของครู จะต้องอาศัยการทำวิจัยในการสอน ซึ่งจะมีทักษะและกระบวนการที่เฉพาะที่ครูจะใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการพัฒนาการเรียนการสอนและนำไปสู่การเป็นครูนักวิชาชีพ (Arends, 1994)

ดังที่ได้กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า การวิจัยในชั้นเรียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ครูได้แสวงหาความรู้เกี่ยวกับนักเรียน และวิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนที่ถูกต้องอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนจึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะช่วยครูในการแก้ปัญหาคือการเรียนการสอน ซึ่งจะส่งผลเชื่อมโยงต่อไปในการสร้างความร่วมมือจากทุกฝ่ายสู่การแก้ปัญหาในระดับโรงเรียนต่อไปได้ นอกจากนี้ ผลของการวิจัยยังน่าจะส่งเสริมให้ครูเป็นผู้ที่มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล และมีวิจารณญาณและทำให้ครูนักวิจัยสามารถพัฒนาตนเองสู่การเป็นครูมืออาชีพได้

3. กระบวนการและขั้นตอนของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

นักการศึกษาและนักวิจัยหลายท่าน ได้สรุปกระบวนการและขั้นตอนการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนไว้ดังนี้

Arends (1994) กล่าวว่า การวิจัยปฏิบัติการจะมี 3 ขั้นตอน คือ (1) รวบรวมข้อมูลสารสนเทศที่ถูกต้องเกี่ยวกับชั้นเรียนของครู (2) ใช้ข้อมูลในการปฏิรูปทางเลือกที่เกี่ยวกับยุทธวิธีในการสอน

และกิจกรรมการเรียนการสอน และ (3) ร่วมแสดงความคิดโดยใช้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนมาใช้เพื่อนำแนวคิดไปใช้และสร้างความมั่นใจในลักษณะของกิจกรรมและวิธีการสอนที่จะใช้ในชั้นเรียน

Louis Cohen and Lawrence Manion (1986) ได้กล่าวถึงการทำวิจัยปฏิบัติการของครูว่ามี 8 ขั้นตอน คือ (1) การกำหนดปัญหาและประเมินปัญหา ซึ่งเกิดจากการปฏิบัติงานในทุกๆวันของครู (2) การตกลงเสนอแนวทางการวิจัยในระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ครู นักวิจัย ที่ปรึกษา และผู้สนับสนุน เพื่อเสนอเค้าโครง การทำปัญหาให้ชัดเจนขึ้น การกำหนดองค์ประกอบที่เป็นเหตุเป็นผล ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญเป็นจุดที่จะนำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลว (3) การทบทวนวรรณคดีที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาผลงานอื่นๆในด้านการตั้งวัตถุประสงค์ กระบวนการ และปัญหาที่ประสบ (4) กำหนดวัตถุประสงค์ ตั้งสมมติฐานที่สามารถทดสอบได้ (5) เลือกวิธีดำเนินการวิจัย เช่น กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ (6) ประเมินวิธีดำเนินการในขั้นที่ 5 (7) การรวบรวมข้อมูล และ (8) การแปลผลข้อมูล

Lewin (1946 อ้างถึงใน Kemmis and McTaggart, 1990) ได้อธิบายว่า วงจรการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมีลักษณะเหมือนขดลวดประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ (1) วางแผน (Plan) เป็นการมองไปข้างหน้า การทำนายหรือคาดการณ์ข้างหน้าว่าจะทำอะไรบ้าง กิจกรรมที่เลือกมากำหนดเป็นแผน จะได้รับการคัดเลือกแล้วว่าจะมีความเหมาะสม (2) ปฏิบัติ (Action) เป็นการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ มีการควบคุมการดำเนินงานเป็นอย่างดีเพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด ในทางปฏิบัติอาจจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงไปจากแผนที่กำหนดไว้บ้าง ดังนั้น แผนจึงต้องมีการยืดหยุ่น (3) การสังเกต (Observe) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสังเกต มีการบันทึกการปฏิบัติงานไว้เป็นหลักฐาน ผู้สังเกตจะต้องมีคุณสมบัติพิเศษในการรับรู้นอกเหนือจากการปฏิบัติ ข้อมูลที่ได้จากการสังเกตจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ดังนั้น การสังเกตเป็นสิ่งสำคัญสำหรับการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่ใช้ควบคู่กับการปฏิบัติจริง และ (4) การสะท้อนผล (Reflect) เป็นขั้นตอนสุดท้ายที่นำผลจากการปฏิบัติและสังเกตมารวบรวมวิเคราะห์ผลดี ผลเสีย สรุปผล สะท้อนข้อมูลย้อนกลับไปสู่การวางแผนดำเนินการครั้งต่อไป ซึ่งวนกลับไปสู่วงจรปฏิบัติอีกครั้งหนึ่ง

เยาวภา เจริญบุญ (2537) ได้สรุปกระบวนการและขั้นตอนในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนว่ามีลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับกระบวนการและขั้นตอนของการวิจัยทางการศึกษาโดยทั่วไป มีบางส่วนเท่านั้นที่แตกต่างกัน และได้เสนอแนะว่ากระบวนการและขั้นตอนการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมี 9 ขั้นตอน ดังนี้ (1) การเลือกและการกำหนดปัญหา (2) การกำหนดและนิยามตัวแปรในการวิจัย (3) การควบคุมความคลาดเคลื่อนในการวิจัย (4) การออกแบบการวิจัย (5) การเขียนโครงการวิจัย (6) การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย (7) การวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายข้อมูล (8) การเขียนรายงานการวิจัย และ (9) การเผยแพร่ผลงานวิจัยและการใช้ประโยชน์จากการวิจัย

วิรัช วรรณรัตน์ (2537) ได้สรุปขั้นตอนการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การกำหนดปัญหา วิเคราะห์ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ค้นหาสาเหตุของประเด็นปัญหาแล้วกำหนดประเด็นหรือเรื่องที่จะทำการศึกษาค้นคว้า

2. การนิยามปัญหา เมื่อทราบสาเหตุหรือที่มาของปัญหาและสามารถกำหนดประเด็นปัญหาเป็นชื่อเรื่องได้แล้ว จะต้องทำความเข้าใจประเด็นปัญหาหรือเรื่องที่จะทำการศึกษาค้นคว้าโดยศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง หลังจากนั้นทำการกำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า กำหนด

สมมติฐาน กำหนดความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า ขอบเขตการศึกษาค้นคว้าในส่วนเนื้อหาสาระ จำนวน ตัวอย่าง จำนวนตัวแปร พร้อมทั้งให้นิยามศัพท์ตัวแปร ในส่วนตัวแปรต้นและตัวแปรตาม ตลอดจนตัวแปรที่เกี่ยวข้องบางตัว

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นขั้นดำเนินการวิจัย ซึ่งจะต้องกำหนดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้สร้างเครื่องมือ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ เลือกแบบการวิจัย โดยเฉพาะทางด้านการทดลองจะใช้กลุ่มเดียวหรือหลายกลุ่ม มีกลุ่มควบคุมที่ใช้ในการเปรียบเทียบหรือไม่ เมื่อดำเนินการในส่วนกลุ่มตัวอย่าง และเครื่องมือสำเร็จก็ดำเนินการจัดกระทำการทดลอง หรือเก็บข้อมูลตามแผนและระยะเวลาที่กำหนด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล เมื่อได้ข้อมูลจากการจัดกระทำหรือทดลองแล้วนำข้อมูลไปวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติช่วยในการแปลผล/สรุปผล ตามจุดมุ่งหมายหรือสมมติฐานที่กำหนดไว้

5. การสรุปผลการวิจัยและการรายงานผลการวิจัย หลังจากได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแล้วจะต้องนำเสนอข้อมูลและสรุปข้อค้นพบตามข้อมูลที่ปรากฏ พร้อมการอภิปรายและเสนอแนะเกี่ยวกับข้อค้นพบนั้นๆ แล้วนำเสนอผลงานทั้งหมด โดยการเขียนรายงานตามหัวข้อและรูปแบบที่แต่ละสถาบันหรือหน่วยงานกำหนด

สุวีฉณา สุวรรณเขตนิคม (2538) ได้เสนอโปรแกรมสำหรับการวิจัยปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มีลักษณะเป็นการวิจัยและพัฒนาที่มีการวิจัยและการพัฒนาต่อเนื่องกันไปเป็นอย่างน้อย 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 เป็นการวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหา สาเหตุ และทางเลือกในการจัดการเรียนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการศึกษาในระยะแรกควรเป็นเอกสารต่างๆรวมถึงการสำรวจข้อมูลทุติยภูมิในห้องเรียนและโรงเรียน นอกจากนี้อาจใช้วิธีการวิจัยจากการศึกษารายกรณี

ระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเพื่อสร้างและทดลองนวัตกรรมของการเรียนการสอน ซึ่งเป็นผลการศึกษาทางเลือกจากการวิจัยในระยะที่ 1 ทางเลือกนี้อาจเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบใหม่หรือใช้นวัตกรรมเข้ามาช่วยในการจัดกิจกรรม นักวิจัยจัดสร้างเครื่องมือหรือนวัตกรรมที่จะใช้ในการพัฒนาแล้วศึกษาคุณภาพของวิธีการหรือนวัตกรรมใน 2 ลักษณะ คือ

1. พัฒนาความเหมาะสมตามเหตุผล อาจขอความช่วยเหลือจากเพื่อนครูหรือผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณา
2. เป็นการทดลองใช้วิธีการหรือนวัตกรรมสอนนักเรียน ซึ่งใช้การวิจัยแบบก่อนทดลองที่มีการจัดสภาพเริ่มต้นและสภาพสิ้นสุดแบบอนุกรมเวลา

ระยะที่ 3 เป็นระยะที่ครูนักวิจัยต้องการพิสูจน์ความจริงที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้นเกี่ยวกับผลของวิธีการหรือนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นมาต่อการเรียนของนักเรียน ขั้นการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองโดยจะมีกลุ่มควบคุมตามธรรมชาติและมีการควบคุมตัวแปรแทรกซ้อนต่างๆมากขึ้น

กระบวนการในการทำวิจัย ตามการแบ่งของ สุวีฉณา สุวรรณเขตนิคม (2538) แบ่งเป็นขั้นตอนหลักๆ ได้ 3 ขั้นตอนที่ชัดเจน ดังนี้ (1) การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย (Conceptualization) เมื่อนักวิจัยพัฒนากรอบแนวคิดในการวิจัยได้ชัดที่สุดแล้วจะปรากฏออกมาเป็นการวางแผนโครงการวิจัย หรือเอกสารโครงการวิจัย (2) การดำเนินการตรวจสอบหลักฐานเชิงประจักษ์ (Empirical Investigation) เป็นการดำเนินการวิจัยที่จะนำไปสู่การค้นพบคำตอบหรือการสร้างความรู้ กิจกรรมที่สำคัญในขั้นตอนนี้คือการจัดเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล และ (3) การสร้างข้อสรุปเกี่ยวกับความจริงที่ค้นพบหรือสร้างความรู้จากการ

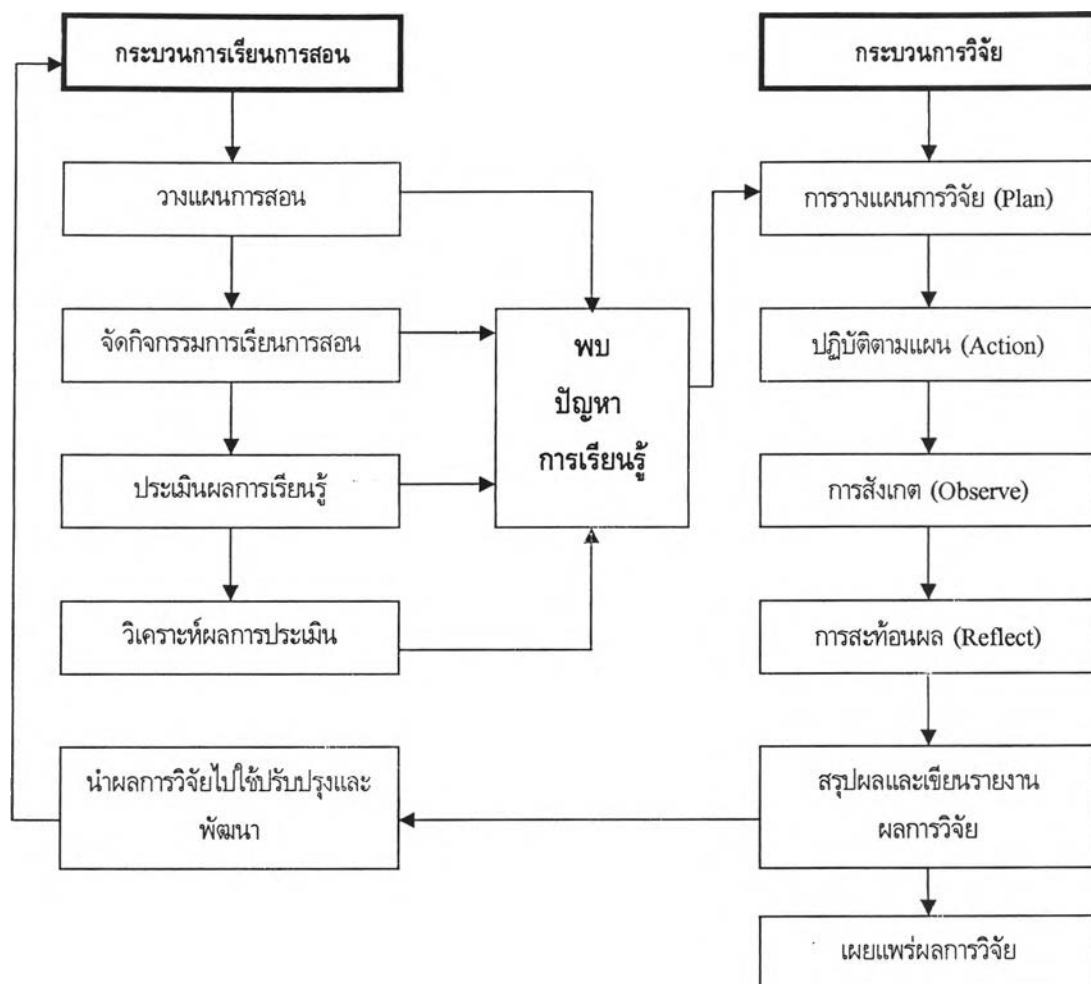
วิจัย (Conclusion) ต้องเป็นคำอธิบายหรือความรู้ที่สมเหตุสมผล และสอดคล้องกับหลักฐานข้อมูลเชิงประจักษ์

สุมิล ว่องวานิช (2543) ได้สรุปกิจกรรมในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนไว้อย่างชัดเจนว่า จุดเริ่มต้นของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน คือ การวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน จากนั้นจึงกำหนดเป็นคำถามวิจัยที่ต้องการค้นหาคำตอบ โดยการวินิจฉัยปัญหาที่เกิดขึ้น แล้วหาแนวทางแก้ไข หลังจากได้ข้อค้นพบจึงนำผลดังกล่าวแลกเปลี่ยนให้เพื่อนร่วมงานวิพากษ์วิจารณ์

อุทุมพร จามรมาน (2544) ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการทำวิจัยในชั้นเรียนไว้ 10 ขั้นตอน ดังนี้ (1) การระบุปัญหาแท้ที่จะต้องวิจัยและการหาสาเหตุของปัญหา (2) การกำหนดปัญหาและสาเหตุที่ครูสามารถทำได้เอง (3) การระบุคำตอบที่คาดหวัง (4) การกำหนดชื่อเรื่องและวัตถุประสงค์ของการวิจัย (5) การระบุแนวทางที่จะแก้ไขอย่างละเอียด ซึ่งแนวทางแก้ไขไม่ใช่วิธีสอนแต่เป็นวิธีแก้ปัญหาและสาเหตุที่ชัดเจน (6) การลงมือแก้ไขนักเรียนบางคนในขณะเดียวกันก็สอนนักเรียนกลุ่มใหญ่ด้วย (7) การสังเกต สอบถามนักเรียนที่เป็นปัญหาและจดบันทึกวิธีการและผลการแก้ไขเป็นระยะๆ (8) สรุปผลการแก้ไขว่าดีขึ้นอย่างไร อะไรเป็นตัวชี้ว่าได้ผล (9) จัดทำรายงานวิจัยในชั้นเรียนเรื่องที่ 1 และ (10) การเตรียมวิจัยในชั้นเรียนเรื่องที่ 2 ซึ่งอาจเป็นนักเรียนกลุ่มเดิม (คนเดิม) แต่เป็นเรื่องใหม่ หรือระบุปัญหาสาเหตุใหม่ หรือปัญหาสาเหตุเดิม แต่วิธีแก้ไขใหม่ของนักเรียนคนใหม่ (กลุ่มใหม่)

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของนักการศึกษา และนักวิจัย ผู้วิจัยจึงสรุปขั้นตอนของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเพื่อใช้ในการศึกษา ดังนี้ (1) การกำหนดปัญหาและวิเคราะห์ปัญหา (2) การกำหนดวิธีการ / แนวทางในการแก้ไขปัญหา (3) ดำเนินการแก้ไขปัญหาโดยใช้วิธีการ หรือสร้างนวัตกรรม (4) การสรุปผลการวิจัย และ (5) การนำไปใช้และเผยแพร่ผลงานวิจัย เป็นขั้นตอนที่สำคัญยิ่ง เพราะครูสามารถใช้ข้อมูลหรือนวัตกรรมใหม่ที่ค้นพบในการปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามที่ต้องการ ซึ่งการนำผลการวิจัยไปใช้จะทำให้การวิจัยในชั้นเรียนมีความสมบูรณ์และมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น

กระบวนการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมีรูปแบบทำนองเดียวกับการวิจัยทางการศึกษา คือ การกำหนดปัญหา ตั้งสมมติฐาน ดำเนินการวิจัยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เพียงพอทั้งปริมาณและคุณภาพในการสรุปผลวิจัย สิ่งที่แตกต่างกันประการสำคัญ คือ การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนมีบริบทที่เฉพาะเจาะจงมากกว่า ซึ่งครูผู้สอนและนักเรียนเป็นผู้ทำวิจัยและเป็นผู้ให้ข้อมูลและผลที่เกิดขึ้นนำไปใช้ประโยชน์ได้เฉพาะกลุ่มผู้เรียน ดังนั้นครูนักวิจัยจึงควรทำวิจัยในชั้นเรียนควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนตามปกติ ดังนี้

แผนภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน

4. ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

ในการทำวิจัยในชั้นเรียน ของครูหรือผู้ทำวิจัยนั้น ครูหรือผู้ทำวิจัยจะต้องมีความรู้ในกระบวนการวิจัย และยังมีปัจจัยที่จะทำให้การวิจัยสำเร็จได้อีกหลายประการ ปัจจัยเหล่านั้น ได้แก่ การได้รับการสนับสนุนและร่วมมือจากผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน ผู้วิจัยมีเวลาเพียงพอสำหรับทำวิจัย มีเงินทุนสนับสนุนสำหรับค่าใช้จ่ายในการวิจัยอย่างเพียงพอ (วิจิตร ศรีสุพรรณ, 2523)

สุภางค์ จันทวานิช (2524) ได้กล่าวว่า การส่งเสริมให้เกิดการวิจัยในหน่วยงานต่าง ๆ นั้น จำเป็นต้องสร้างปัจจัยให้มีบรรยากาศเกื้อกูลต่อการทำวิจัยให้มากที่สุด ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยหลัก 3 ด้าน คือ นักวิจัย หน่วยงานวิจัย และบริบทของการวิจัย (context) ซึ่งหมายถึงดังนี้

ปัจจัยเกี่ยวกับนักวิจัย ได้แก่ ความรอบรู้ในสังคมบางด้าน ความรอบรู้ในเชิงทฤษฎีการวิจัย ความรอบรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีวิจัย ความสามารถในการวิเคราะห์วิจัย ความสามารถในการถ่ายทอดผลการวิจัย

ปัจจัยเกี่ยวกับหน่วยงานวิจัย ในแง่นี้มีสององค์ประกอบย่อยคือ โครงสร้างของหน่วยงานและระบบบริหารของหน่วยงานวิจัยซึ่งองค์ประกอบย่อยของทั้งสองอย่างจะมีรายละเอียดดังนี้

(1) โครงสร้างของหน่วยงาน หน่วยงานวิจัยที่มีประสิทธิภาพต้องมีโครงสร้างที่ให้ปัจจัยป้อนเข้า (Input) ในแง่ต่างๆ คือ มีศูนย์ข้อมูลพื้นฐานที่ดีและพร้อมจะหยิบข้อมูลมาใช้ได้ มีเอกสารและวรรณคดีที่เกี่ยวข้องเพียงพอสำหรับการทำวิจัยแต่ละเรื่อง มีคณะวิจัยที่ได้รับการอบรมแล้ว มีอุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวกในการดำเนินการวิจัยและมีทุนสำหรับการวิจัย

(2) ระบบบริหารของหน่วยงาน ประกอบด้วยมีการจัดทาและกระจายบุคลากร ความสามารถ ตลอดจนทรัพยากรต่างๆสำหรับการวิจัยอย่างเหมาะสม มีการแบ่งแรงงานและความรับผิดชอบอย่างเหมาะสม มีผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูง มีช่องทางหรือเครือข่ายสำหรับการเผยแพร่และติดต่อในการวิจัย

ปัจจัยเกี่ยวกับบริบทของการวิจัย (Research context) ปัจจัยส่วนนี้จะเป็นามธรรมและทำให้ตัดสินใจได้ไม่ง่ายว่ามีอยู่สมบูรณ์มากน้อยเพียงใดในสังคมของเรา แต่ปัจจัยด้านนี้มีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อคุณภาพของการวิจัย ปัจจัยเหล่านี้ ได้แก่ แบบแผนการแสวงหาความจริงที่มีมาแต่โบราณ ความใจกว้างในการรับฟัง คำติชมและการเปลี่ยนแปลง ค่านิยมต่อการศึกษา ความต้องการงานวิจัย ผลตอบแทนที่ไม่ใช่ตัวเงินในการทำวิจัย เช่น ความก้าวหน้าทางวิชาการ การได้รับการยอมรับจากสังคม รวมทั้งความเต็มใจที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะหน่วยราชการ หรือหน่วยปฏิบัติอื่นใดกับหน่วยงานวิจัย

นอกจากนี้ ในการทำวิจัยแต่ละเรื่องต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกและวัสดุเพียงพอ ผู้วิจัยต้องมีเอกสารในการค้นคว้า ตำราต่างๆ ซึ่งอยู่ตามห้องสมุดต่างๆ ต้องอาศัยที่ทำงานวิจัย ต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เช่น เครื่องคิดคำนวณ เครื่องพิมพ์ดีด ตู้เก็บเอกสาร เครื่องคอมพิวเตอร์ ตลอดจนบริการต่างๆทางธุรการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้สำคัญมากที่จะทำให้การวิจัยประสบผลสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี มีคุณภาพ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2523)

ชุตินา ปัญญาพินิจนุกร (2529) ได้กล่าวถึงปัจจัยแรงจูงใจในการทำวิจัยมี 2 ประเภท คือ

(1) แรงจูงใจภายใน คือ การสร้างทัศนคติที่ดีต่อการวิจัย ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและเป็นหน้าที่ของผู้บริหาร

(2) แรงจูงใจภายนอก คือ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆดังที่กล่าวมาแล้ว รวมทั้งผลตอบแทนที่ช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจ ซึ่งได้แก่ การประกาศเกียรติคุณยกย่องผู้มีผลงานการวิจัย การนำผลการวิจัยมาเป็นส่วนหนึ่งในการขอเลื่อนขั้นหรือเลื่อนตำแหน่ง สนับสนุนให้มีการนำผลการวิจัยมาใช้ในหน่วยงาน สนับสนุนให้นำผลการวิจัยไปเผยแพร่ บรรยายในการประชุมต่างๆภายนอกหน่วยงาน อาจจัดเป็นวารสารของหน่วยงาน และประการสำคัญความร่วมมือของผู้ร่วมงาน ตลอดจนบุคคลอื่นๆที่เกี่ยวข้องรวมทั้งตัวของนักเรียน ซึ่งสำคัญที่สุดสำหรับการวิจัยในชั้นเรียน

ทวีศักดิ์ ญาณประทีป (2529) กล่าวว่า การจะทำวิจัยได้ดีนั้นจำเป็นต้องมีที่ปรึกษาในการวิจัย จะเป็นผู้เคยทำงานด้านการวิจัยมาก่อน หรือมีความเชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อให้เกิดแนวคิดที่กว้างขึ้น

กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2533) ได้สรุปความคิดเห็นของนักวิจัย นักวิชาการ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครู อาจารย์ผู้สอนทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และมหาวิทยาลัย จากการประชุมปฏิบัติการเกี่ยวกับการวิจัยทางการศึกษา เรื่อง เส้นทางใหม่ของการวิจัยพัฒนา เมื่อวันที่ 11 - 13 กันยายน 2533 ณ โรงแรมลพบุรีอินน์ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ได้เสนอแนวทางการพัฒนาและการส่งเสริมการวิจัยในโรงเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนดังนี้

(1) แนวนโยบายและยุทธศาสตร์ของการวิจัยในโรงเรียน

1. ควรจัดตั้งศูนย์พัฒนางานวิจัยในส่วนภูมิภาครวมทั้งส่งเสริมให้มีแหล่งข้อมูลสารสนเทศ การวิจัยในระดับท้องถิ่นที่ทำหน้าที่จัดทำระบบข้อมูลพื้นฐานด้านการวิจัย การอำนวยความสะดวกและชี้แนะ ข้อมูล แหล่งค้นคว้าอ้างอิงและการให้คำปรึกษา
2. ควรส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพของนักวิจัยและสนับสนุนครูผู้สอนให้มีความรู้ทางการวิจัยเพิ่มขึ้น และเสริมสร้างขวัญกำลังใจของผู้ดำเนินการวิจัย
3. ผู้บริหารระดับสูงจะต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนการจัดสรรงบประมาณเพื่อการวิจัยของแต่ละหน่วยงานให้เพียงพอ เหมาะสม และสอดคล้องกับความจำเป็นของการพัฒนาการศึกษา
4. จะต้องส่งเสริมให้มีการจัดการวิจัยที่มีคุณภาพตรงกับความต้องการของผู้ใช้และให้การร่วมมือกันดำเนินการวิจัย การกำกับดูแล ติดตามผลการทำวิจัยอย่างต่อเนื่อง
5. ควรสนับสนุนให้มีครุมาประสานงานการวิจัย การรวบรวมและเผยแพร่ผลงานวิจัยในทุกระดับ รวมทั้งการส่งเสริมให้มีการนำผลงานวิจัยไปใช้เพื่อกำหนดนโยบายวางแผนและแก้ปัญหาการศึกษาของชาติอย่างกว้างขวาง

(2) คุณภาพงานวิจัยในโรงเรียนเพื่อแก้ปัญหาการศึกษา

1. จะต้องช่วยกันส่งเสริมการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนทั้งในด้านวิธีสอนและนวัตกรรมใหม่ๆที่จะนำไปแก้ปัญหาการเรียนการสอนในห้องเรียน
2. ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาจะต้องให้ความสำคัญและสนับสนุนเกี่ยวกับงบประมาณเพื่อการวิจัยอย่างเพียงพอ รวดเร็วและตรงเวลา รวมทั้งการหาแหล่งเงินทุนเพื่อการวิจัยทั้งภาครัฐและเอกชน
3. ควรให้มีศูนย์สารสนเทศทางการวิจัย โดยให้ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ รวมทั้งการประสานความร่วมมือที่จะแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ผลงานวิจัย และอื่นๆ ให้หน่วยงานต่างๆทางการศึกษา
4. จะต้องให้การสนับสนุนเกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรทางด้านการศึกษาวิจัยในทุกหน่วยงาน การศึกษากันอย่างจริงจัง ซึ่งจะต้องกระทำในรูปของการอบรม สัมมนาติดตามให้คำปรึกษาการทำวิจัยอย่างต่อเนื่องจนทำวิจัยได้สำเร็จ และควรให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตครุมีหลักสูตรการทำวิจัย และภาคปริญญา นิพนธ์ในหลักสูตรปริญญาตรี
5. จะต้องช่วยกันสร้างความตระหนักให้ครุ อาจารย์ในโรงเรียนเห็นความสำคัญของการทำวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนในหน้าที่ของตนเอง รู้จักแบ่งเวลาเพื่อการพัฒนาการจัดตั้งคณะทำงานเกี่ยวกับการทำวิจัย
6. จะต้องช่วยกันพัฒนาระบบการวางแผนการทำวิจัยอย่างเป็นระบบทั้งในด้านการวิเคราะห์ปัญหาเพื่อการวิจัย การบริหารโครงการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย เทคนิควิธีการพัฒนาเครื่องมือและการเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลาย รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกต้องและเชื่อถือได้
7. ทุกหน่วยงานควรเร่งส่งเสริมให้มีการนำผลวิจัยไปใช้ในหลายๆด้าน เพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ และความต้องการที่จะแก้ปัญหาของแต่ละท้องถิ่น

8. ให้นำหน่วยงานที่รับผิดชอบการวิจัยทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึงความสำคัญของการเผยแพร่งานวิจัยทางการศึกษาไปถึงมือผู้ใช้อย่างทั่วถึงและต้องคำนึงถึงการจัดทำรูปแบบที่เข้าใจง่ายและมีแนวทางที่นำไปใช้ได้ชัดเจน

9. ควรส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่ผู้ผลิตงานวิจัยทั้งที่เป็นงานวิจัยขนาดเล็ก และขนาดใหญ่ โดยให้กำลังใจ การยอมรับ และให้เกียรติแก่ผู้ผลิตงานวิจัยตามที่เห็นสมควรและถือเป็นเกณฑ์หนึ่งในการพิจารณาความดีความชอบด้วย

(3) การพัฒนาและส่งเสริมการวิจัยในโรงเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน

1. ควรให้มีคณะกรรมการที่ปรึกษาเกี่ยวกับการวิจัยแก่ครู โดยการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาการวิจัยในระดับจังหวัด ในแต่ละจังหวัดให้มีหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่ประสานที่ชัดเจนทั้งในด้านภาระหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของแต่ละท้องถิ่น

2. จะต้องจัดตั้งศูนย์สารสนเทศในระดับเขตการศึกษา จังหวัด และกลุ่มโรงเรียน เพื่อบริการข่าวสารและการอำนวยความสะดวกในการใช้เป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญในการศึกษาค้นคว้าที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในแต่ละท้องถิ่นอย่างแท้จริง

3. ควรเน้นให้ทุกๆหน่วยงานทางการศึกษา ตั้งแต่ระดับผู้บริหารตลอดจนถึงระดับผู้ปฏิบัติได้ตระหนักถึงความสำคัญของการวิจัยกับการพัฒนาการเรียนการสอน โดยเฉพาะในระดับสถาบันการศึกษาจะต้องมีครูผู้นำทางการวิจัยทุกๆสถาบันการศึกษา

4. รัฐต้องให้ความสำคัญของการจัดสรรงบประมาณเพื่อการทำวิจัยและควรให้ภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้ทุนสนับสนุนการวิจัยทางการศึกษา เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาร่วมกันอย่างต่อเนื่องและมีการติดตามดูแลและประเมินผลอย่างใกล้ชิด

5. ควรให้มีการอบรม ประชุมสัมมนาให้ความรู้ความเข้าใจและแนวทางการปฏิบัติงานวิจัยให้ครูอาจารย์ผู้สอนอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งชี้แนะแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนด้วยกระบวนการของการวิจัยให้ไปในทิศทางที่ถูกต้องและสอดคล้องกับความต้องการในแต่ละท้องถิ่น

6. จะต้องสร้างความร่วมมือซึ่งกันและกันในระหว่างหน่วยงานต่อหน่วยงานทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคในการแลกเปลี่ยนข่าวสารหรือข้อมูลทางการวิจัยการศึกษา อาจมีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงที่เป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ระหว่างผู้ทำการวิจัยกับผู้นำการวิจัยไปใช้อย่างต่อเนื่องและทั่วถึง

7. จะต้องช่วยกันสร้างขวัญกำลังใจสำหรับนักวิจัยในท้องถิ่นให้มีความมุ่งมั่นในงานวิจัยเพื่อการพัฒนาการศึกษาอย่างแท้จริง

จิตราภา กุณฑลบุตร (2534) ได้กล่าวว่า การทำงานวิจัยไม่ว่าจะทำเพื่อจุดหมายใดก็ตาม เช่น เพื่อแสวงหาความรู้ หรือทฤษฎีใหม่ๆ เพื่อพัฒนางาน พัฒนาการเรียนการสอนหรือแม้แต่เพื่อนำผลงานวิจัยมาใช้ประกอบการพิจารณาในการเลื่อนตำแหน่งทางราชการก็ตาม ผู้ทำวิจัยจำเป็นต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการทำวิจัยที่ถูกต้อง เพื่อจะได้เข้าใจลักษณะของงานวิจัยแล้วนำความเข้าใจเหล่านี้ไปใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานได้อย่างไม่ผิดพลาด

นอกจากนั้น สุรศักดิ์ หลาบมาลา (2534) สรุปว่า ปัจจัยที่ทำให้งานวิจัยในชั้นเรียนประสบผลสำเร็จ คือ 1) ความสำคัญของหัวข้อการวิจัย 2) ความร่วมมือในการทำงานของทุกคนในกลุ่ม 3) การสนับสนุนจากผู้บริหาร และ 4) ความช่วยเหลือของที่ปรึกษา

โดยสรุป การวิจัยในชั้นเรียนให้ได้ผลงานที่มีประสิทธิภาพและครูสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการแก้ไข ปรับปรุง การเรียนการสอนในระดับประถมศึกษา จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เอื้ออำนวยต่อการวิจัยในชั้นเรียน ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ ความต้องการในการพัฒนาการเรียนการสอน ความต้องการพัฒนานักเรียน ความต้องการพัฒนาตนเอง ความเชื่อและค่านิยมที่มีต่อการศึกษา และปัจจัยภายนอก ได้แก่ การสนับสนุนจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการทำวิจัยในชั้นเรียน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ แหล่งข้อมูลในการวิจัย และความต้องการทำผลงานวิชาการ

5. ปัญหาในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

การวิจัยถือเป็นเรื่องใหม่สำหรับคนไทยและการวิจัยในชั้นเรียนเป็นเรื่องใหม่สำหรับบุคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษา ฉะนั้นการวิจัยในชั้นเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจึงเป็นปัญหาอยู่มาก ซึ่งเรื่องนี้มักวิจัยหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำปัญหาในการวิจัยมาเสนอแนะไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2525) ได้เสนอปัญหาในการวิจัยเป็นรายข้อดังนี้

1. ปัญหาด้านเทคนิคการวิจัย ซึ่งปัญหาด้านนี้แบ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนแหล่งค้นคว้า เอกสารที่เกี่ยวข้อง เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลไม่มีคุณภาพ การเขียนรายงานการวิจัยสื่อความหมายไม่ได้ ผลงานวิจัยยังขาดแคลนในบางประเภท รูปแบบการวิจัยไม่เหมาะสม ผู้เก็บข้อมูลและผู้ใช้ข้อมูลไม่มีคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างไม่เป็นตัวแทนที่ดีของประชากร และผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องไม่ให้ความสำคัญกับการทำวิจัย เป็นต้น

2. ปัญหาด้านการบริหารงานวิจัย ปัญหาด้านนี้จะเป็นปัญหาเกี่ยวกับผู้วิจัยไม่มีเวลาในการทำวิจัย ขาดผู้ช่วยงานวิจัย มีงบประมาณด้านการทำวิจัยจำกัด และขาดขวัญกำลังใจในการทำวิจัย เป็นต้น

กองวิชาการสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2530) ได้จัดสัมมนาศึกษานิเทศก์ทั่วประเทศ ในโครงการวิจัยและทดลองหารูปแบบเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและได้สรุปปัญหาในการดำเนินโครงการวิจัยในหน่วยงานของจังหวัดไว้ดังนี้

(1) ปัญหาในการเลือกเรื่องที่จะทำวิจัย ซึ่งมีปัญหาดังนี้

1. ผู้วิจัยในระดับจังหวัดไม่สามารถทำวิจัยในรูปแบบที่ต้องการได้อย่างอิสระ เพราะสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กำหนดให้ทำวิจัยเชิงทดลองเท่านั้น

2. การเลือกปัญหาในการนำมาทำวิจัยยังวิเคราะห์ไม่ชัดเจน

3. เรื่องที่จะนำมาทำวิจัยยังไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์

4. เรื่องที่ทำวิจัยมักซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่น เนื่องจากขาดแคลนการเผยแพร่ผลงานวิจัย

5. ผู้วิจัยมักทำการวิจัยในเรื่องที่ตนถนัดและสนใจมากกว่าที่จะทำวิจัยเพื่อแก้ปัญหาของ

ชั้นเรียน

6. ผู้ร่วมงานมักไม่ให้ความร่วมมือในการเลือกเรื่องที่จะทำวิจัย ทำให้ไม่ได้หัวข้อเรื่องที่เป็น
ปัญหาจริงๆ

(2) ปัญหาในการเขียนโครงการ

1. ในระดับจังหวัดขาดแคลนข้อมูลและเอกสารที่ใช้อ้างอิงในการเขียนโครงการ
2. ขาดความรู้ในการเขียนโครงการ
3. หน่วยงานในระดับสูงขึ้นไปไม่มีตัวอย่างเพื่อเป็นแนวทางในการเขียนโครงการ

(3) ปัญหาในการวางรูปแบบการวิจัย

1. ขาดที่ปรึกษาเนื่องจากในหน่วยงานไม่มีผู้มีความรู้ทางการวิจัย
2. ผู้วิจัยขาดความรู้ในการวางรูปแบบการวิจัย

(4) ปัญหาในการเลือกสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผู้วิจัยขาดความรู้และไม่มั่นใจในการเลือกสถิติให้ถูกต้องและเหมาะสม
2. ขาดที่ปรึกษาทางสถิติ

(5) ปัญหาในการดำเนินงานวิเคราะห์ข้อมูล

1. ในระดับจังหวัดขาดเครื่องมือคิดคำนวณที่มีประสิทธิภาพ
2. ขาดกำลังคนและมีเวลาค่อนข้างจำกัด
3. ขาดความรู้ในการคิดคำนวณและการใช้เครื่องมือคิดคำนวณ

(6) ปัญหาในการเขียนรายงานการวิจัย

1. แหล่งค้นคว้าด้านวิชาการในท้องถิ่นมีน้อย ทำให้ขาดเอกสารในการอ้างอิงในการเขียน
รายงาน
2. บุคลากรผู้ช่วยและเวลาในการเขียนรายงานการวิจัยมีจำกัด
3. หน่วยงานในระดับสูงขึ้นไม่กำหนดมาตรฐานการเขียนรายงานการวิจัยมาให้
4. ขาดความถนัด และประสบการณ์ในการเขียนรายงานการวิจัย

(7) ปัญหาการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้บริหารไม่ให้การสนับสนุนเนื่องจากขาดความรู้ ความเข้าใจ ไม่เห็นความสำคัญและไม่
สนใจการวิจัย

2. ผู้เกี่ยวข้องในระดับต่างๆในหน่วยงานยังขาดความรู้ ความเข้าใจและความสนใจในการ
นำผลการวิจัยไปใช้

3. ขาดงบประมาณสนับสนุนในการเผยแพร่และการนำผลวิจัยไปใช้
4. ไม่มีโครงการรองรับในการนำผลการวิจัยไปใช้
5. ผู้ใช้ผลการวิจัยไม่เข้าใจ ทำให้นำผลการวิจัยไปใช้ผิดๆ
6. ผู้ใช้ผลการวิจัยไม่มีความมั่นใจในการนำผลการวิจัยไปใช้

(8) ปัญหาด้านความรู้และความสามารถของบุคลากรที่ดำเนินการวิจัย

1. บุคลากรในระดับโรงเรียนมีความรู้ด้านการวิจัยน้อย เนื่องจากไม่ได้รับการอบรมหรือฝึก
ทักษะทางการวิจัย

2. บุคลากรในระดับโรงเรียนและระดับจังหวัดต้องรับผิดชอบงานหลายด้านทำให้มีเวลาน้อย และไม่ได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม
3. จำนวนบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถด้านการวิจัยในระดับโรงเรียนมีน้อย
4. ขาดผู้รู้ ที่สามารถให้คำปรึกษาในการทำวิจัยแก่ผู้ทำวิจัย
5. บุคลากรที่เกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมในการวิจัยบางขั้นตอนไม่เข้าใจจุดประสงค์ของการวิจัย จึงทำให้การดำเนินการวิจัยไม่เป็นไปตามธรรมชาติ

อุทัย ดุลยเกษม (2533) กล่าวว่า ปัญหาที่คนไม่ทำวิจัยมีสาเหตุหลายประการ ดังนี้

1. ขาดความสนใจในเรื่องแนวคิด และการแสวงหาความรู้ใหม่
2. ขาดการสนับสนุนทางด้านงบประมาณและทุนรอน
3. ขาดความรู้ความตั้งใจในเรื่องกระบวนการทำวิจัย
4. คนที่ทำวิจัยไม่ใช้ทำเพื่อแสวงหาความรู้ใหม่ แต่ทำเพื่อหวังผลในการเลื่อนตำแหน่งเท่านั้น

สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม (2536) สรุปว่า ปัญหาของการวิจัยของครู คือ การไม่มีเวลาเนื่องจากครูนั้นหากคิดเฉพาะงานสอนอย่างเดียวก็หมดเวลาแล้ว ฉะนั้นต้องบริหารเวลาให้ดีและต้องทำงานอย่างเป็นระบบ ปัญหาข้อที่สอง เป็นปัญหาเกี่ยวกับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้การช่วยเหลือด้านวิชาการ และปัญหาข้อที่สาม เป็นปัญหาในเรื่องการผลิตที่ต้องมีผู้ช่วยผลิตตัวรายงานทั้งหลาย

จากการนำเสนอปัญหาการวิจัยในชั้นเรียนดังกล่าว พอสรุปได้ว่า ในการทำวิจัยในชั้นเรียนนั้นปัจจัยที่เป็นอุปสรรคสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ปัจจัยภายใน ได้แก่ การขาดความรู้ความสามารถด้านการวิจัย ขาดความต้องการพัฒนาการเรียนการสอน พัฒนานักเรียน และพัฒนาตนเอง และปัจจัยภายนอก ได้แก่ ขาดการสนับสนุนจากบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการทำวิจัยในชั้นเรียน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ แหล่งข้อมูลในการวิจัย และขาดการรองรับทางวิชาการในการนำผลงานวิจัยไปใช้

6. เกณฑ์สำหรับครูในการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

การพัฒนาความเชี่ยวชาญในวิชาชีพครู และการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงคุณภาพของงานสอนของครูนั้น ต้องคำนึงว่ากิจกรรมของการวิจัยในชั้นเรียนต้องครอบคลุมในเรื่องอะไรและมากน้อยเพียงใด จึงจะมีผลกระทบต่อการสอนและเวลาส่วนตัวที่ครูต้องใช้และนอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงประโยชน์และคุณค่าของการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปด้วย (กิตติพร ปัญญาภิญโญผล, 2540)

Hopkins (1985 อ้างถึงใน กิตติพร ปัญญาภิญโญผล, 2541) เสนอแนะเกณฑ์สำหรับครูที่จะทำวิจัยในชั้นเรียน ดังนี้

เกณฑ์ข้อ 1 หน้าที่สำคัญประการแรกของครู คือ สอน ดังนั้นวิธีการวิจัยต้องสนับสนุน มิใช่ไปรบกวนหรือขัดขวางการปฏิบัติงานสอนตามหน้าที่ที่ได้รับมอบ

เกณฑ์ข้อ 2 วิธีการรวบรวมข้อมูลต้องไม่ใช้เวลาของครูมากเกินไป ครูควรต้องใช้เทคนิควิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เฉพาะเจาะจง สามารถใช้ข้อมูลเพื่อการวินิจฉัยและวิเคราะห์ปัญหา และผลการแก้ปัญหาให้นักเรียนได้ง่ายๆ

เกณฑ์ข้อ 3 ระเบียบวิธีวิจัยที่ครูใช้ต้องมีความเชื่อถือได้และเหมาะสมกับลักษณะงานวิจัยขนาดเล็กที่ครูทำขึ้นในชั้นเรียนของตน

เกณฑ์ข้อ 4 ปัญหา / หัวข้อวิจัยที่ครูทำควรเป็นเรื่องที่ตนผูกพันอยู่หรือเรื่องที่กำลังเกิดขึ้นในชั้นเรียนของตน

เกณฑ์ข้อ 5 เป็นเรื่องของหลักจรรยาบรรณที่ครูจำเป็นต้องใส่ใจเป็นพิเศษ โดยเฉพาะการเก็บความลับและเคารพสิทธิอันชอบธรรมของบุคคลที่เป็นตัวอย่างที่ใช้สำหรับศึกษา (นักเรียน) ขณะเดียวกันต้องใช้วิธีการทำงานที่เหมาะสมกับผู้ร่วมงานอื่นๆ ในองค์กรทางสังคม (โรงเรียน ชุมชน ฯลฯ)

ลูวิมล ว่องวานิช (2544) ได้เสนอแนะแนวทางสำหรับการเริ่มวางแผนการทำวิจัยปฏิบัติการไว้ดังนี้

1. เริ่มต้นด้วยงานวิจัยขนาดเล็ก โดยความเป็นจริงการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนเกี่ยวข้องกับปัญหาวิจัยซึ่งเป็นปัญหาใหญ่ เนื่องจากปัญหาที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบอื่นๆ มากมาย แต่การเริ่มทำวิจัยปฏิบัติการในช่วงแรกน่าจะเริ่มที่การทำหนดคำถามวิจัยให้แคบและเจาะจง เพื่อให้สามารถควบคุมกระบวนการวิจัยให้อยู่ในวิสัยที่ผู้วิจัยสามารถดำเนินการได้

2. การวางแผนอย่างรอบคอบ ครูนักวิจัยต้องคิดล่วงหน้าว่าในการทำวิจัยจะต้องเผชิญกับอะไรบ้าง และอะไรเป็นสิ่งที่ควรทำก่อน

3. การกำหนดเวลาการทำงานที่สามารถปฏิบัติได้จริง การกำหนดเวลาในการทำวิจัยควรกำหนดเป็น 2 แบบ คือ เวลาที่คิดว่าสามารถปฏิบัติได้จริง และเวลาในอุดมคติที่คิดว่าควรจะทำได้เสร็จ

4. การเกี่ยวข้องกับผู้อื่น การวิจัยปฏิบัติการเป็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น แต่มิใช่การศึกษาเกี่ยวกับคน บุคคลที่เข้ามามีส่วนร่วมในการทำวิจัยมีทั้งนักเรียนหรือเพื่อนร่วมงาน กลุ่มคนที่สนใจ กลุ่มคนเหล่านี้จะช่วยวิจารณ์งานวิจัย และสนับสนุนข้ออ้างที่ผู้วิจัยได้ค้นพบซึ่งจะมีส่วนช่วยในการปรับปรุงการศึกษา นอกจากนี้บุคคลที่เกี่ยวข้องอาจเป็นกลุ่มนักวิชาการ หรือกลุ่มผู้สนใจอ่านรายงานการวิจัย

5. การแจ้งให้ผู้อื่นทราบถึงการทำวิจัย ในการทำวิจัยแต่ละครั้งควรแจ้งให้ผู้เกี่ยวข้องในองค์กรได้รับทราบถึงความเคลื่อนไหวของโครงการวิจัย แม้แต่ผู้ปกครองของนักเรียนก็ควรได้รับการบอกเล่าให้รู้ว่กำลังมีการวิจัยในห้องเรียนของบุตรหลานของตน

6. เตรียมการรับข้อมูลป้อนกลับ

7. จัดระบบการเขียน

ตอนที่ 3 เทคนิคการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของนักวิจัยที่มุ่งศึกษาปรากฏการณ์สังคม โดยคำนึงถึงลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์สังคมที่แตกต่างจากปรากฏการณ์ธรรมชาติ ดังนั้นการวิจัยเชิงคุณภาพ จึงเป็นการแสวงหาความรู้โดยการพิจารณาปรากฏการณ์สังคมจากสภาพแวดล้อมตามความเป็นจริงในทุกมิติ เพื่อหาความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์กับสภาพแวดล้อมนั้น วิธีการนี้จะสนใจข้อมูลด้านความรู้สึกนึกคิด ความหมาย ค่านิยมหรืออุดมการณ์ของบุคคลนอกเหนือไปจากข้อมูลเชิงปริมาณ มักใช้เวลานานในการศึกษาติดตามระยะยาว ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

เป็นวิธีหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเน้นการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (สฤงค์ จันทวานิช, 2543) ซึ่งการวิจัยเชิงคุณภาพมีลักษณะที่สำคัญ คือ (นิศา ชูโต, 2540)

1. เป็นการศึกษาในสภาพความเป็นธรรมชาติของปัญหาที่เกิดขึ้นจริงโดยไม่มีการจัดกระทำ ควบคุมหรือปรับเปลี่ยนสภาพการณ์ให้ผิดแปลกแตกต่างไปจากที่เคยเป็นอยู่
2. ผู้วิจัยใช้วิธีค้นคว้า สรุปข้อความจริงด้วยตรรกะแบบอุปนัย (induction) คือ ไม่มีข้อตกลงเบื้องต้นมาก่อนเกี่ยวกับสภาพการณ์ที่เข้าไปศึกษา แต่จะสังเกตเผื่อเหตุการณ์ต่างๆ แล้วจึงสร้างรูปแบบ การสรุปข้อความรู้ความเข้าใจจากข้อมูล ซึ่งหมายถึงว่านักวิจัยจะต้องเข้าไปใกล้ชิดกับสภาพปัญหาด้วยตนเอง ทำความรู้จักกับบุคคลโดยตรง สร้างความสัมพันธ์กันจนเกิดความไว้วางใจยอมเปิดเผยข้อมูลความรู้สึก ความลับต่างๆ ฯลฯ การเข้าไปใกล้ชิดกับสถานที่ บุคคลและข้อมูลต่างๆ จะทำให้เกิดความเข้าใจอย่างแท้จริง
3. มองภาพรวมรอบๆ ด้าน (holistic perspective) ผู้วิจัยเน้นการเข้าใจภาพรวมทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นการมองสภาพการณ์ ความเกี่ยวข้องต่างๆ ในบริบท ความซับซ้อนและความแปลกแตกต่างของความคิด ความประพฤติของบุคคล ฯลฯ ไม่ใช่มองหรือศึกษาเป็นส่วนๆ แยกออกจากกัน แต่จะศึกษาในภาพรวมเพื่อทำความเข้าใจแต่ละส่วนในภาพรวม
4. เน้นข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพ คือข้อมูลมีความละเอียดครอบคลุม ครบถ้วน ซึ่งมีทั้งการพรรณนาเกี่ยวกับข้อมูลด้านคุณภาพซึ่งจับไม่ได้ เจาะลึก มีมุมมองด้านต่างๆ ของบุคคล การอ้างคำ ภาษาพูดตรงและประสบการณ์ตรงของบุคคลต่างๆ ที่ให้ข้อมูล เป็นการให้ข้อมูลในทุกด้านและทุกมุม รวมทั้งข้อมูลเชิงคุณภาพที่จับได้เช่นกัน
5. เน้นกระบวนการพลวัต (dynamic) เพื่อให้เกิดความเข้าใจในวิวัฒนาการและการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นของส่วนบุคคลและวัฒนธรรมส่วนรวม หรือจากการศึกษารายกรณีเฉพาะก็ตาม เพื่อให้เกิดความเข้าใจ “สภาพการณ์” หรือ “กรณี” อย่างลึกซึ้ง
6. เน้นเกี่ยวกับบริบท (contextual) ฉาก สถานที่ เวลา แง่มุมทางประวัติศาสตร์ ฯลฯ เป็นผลสืบเนื่องไปยังความหมาย การตีความเกี่ยวกับ “ความจริง” ดังนั้นจึงไม่สามารถนำไปอ้างอิงกับบริบทอื่นที่แตกต่างกัน
7. เน้นความจริง ความแตกต่างเฉพาะเรื่อง เฉพาะกรณีศึกษา เกี่ยวกับรายละเอียดที่เป็นพิเศษของสิ่งที่ศึกษา ซึ่งอาจจะวิเคราะห์ผลรวมได้ถ้ามีการศึกษาหลายๆ แหล่ง และหลายกรณี
8. คุณภาพของผู้วิจัย คือ นักวิจัยต้องมีความสามารถ ความชำนาญในการเก็บข้อมูล มีประสบการณ์และมุมมองที่ปราศจากอคติ รวมทั้งการสร้างความรู้สึกร่วมและเกิดการเรียนรู้ มีความละเอียดอ่อนในการวิเคราะห์ บูรณาการผสมผสานความคิด ทฤษฎีและจินตนาการที่ก้าวไกลมากไปกว่าโลกส่วนตัวของนักวิจัย เพราะนักวิจัยเป็นเครื่องมือในการวิจัย
9. เน้นความรู้สึกร่วม ความเข้าใจ (emphaty and insight) คือการที่ผู้วิจัยสร้างความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับผู้ที่ให้ข้อมูล จนกระทั่งเกิดความรู้ความเข้าใจสภาพ ความรู้ ประสบการณ์และมุมมองของผู้ที่ให้ข้อมูล เข้าใจคำอธิบาย ความหมายและโลกของผู้ที่ให้ข้อมูลได้
10. วิธีการวิจัยมีความยืดหยุ่นสูง เพื่อการได้ข้อมูลที่แท้จริงและเพียงพอ

เทคนิควิธีการของการวิจัยเชิงคุณภาพ

นิตา ชูโต (2540); สฎางค์ จันทวนิช (2543); อมรวิรัช นาครธรพ (2539) ได้เสนอเทคนิควิธีการต่างๆที่นำมาใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. การเลือกสนาม

สนามในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือปรากฏการณ์ที่เป็นจริงโดยธรรมชาติ เป็นสถานที่ที่นักวิจัยต้องเข้าไปทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการคัดเลือกสนามในการวิจัยนั้นต้องคำนึงถึงว่าสนามนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ สามารถที่จะตอบปัญหาที่ต้องการได้หรือไม่ ความเป็นไปได้ในแง่ของขนาดที่จะเข้าศึกษา คือต้องมีขนาดไม่ใหญ่เกินไป และที่สุดคือความซับซ้อนของปรากฏการณ์สังคมที่เกิดขึ้น ซึ่งในสนามในการวิจัยเชิงคุณภาพส่วนมากจะเน้นการศึกษาเกี่ยวกับ คน กลุ่มคน หรือองค์กรที่มีลักษณะบางประการเป็นที่สนใจของนักวิจัยเป็นการเฉพาะ จึงอาจเรียกได้ว่า การเลือกสนามเป็นการเลือกแบบมีวัตถุประสงค์เจาะจง โดยอาศัยลักษณะพื้นฐานร่วมกัน คือ

1. การมีกรอบของเหตุผล ตรรกะหรือทฤษฎีบางอย่างเป็นแนวทางในการเลือก
2. การคำนึงถึงความตรงและความเป็นตัวแทนของเรื่องหรือประเด็นที่ต้องการขุดค้นหรือเรียกว่า “เป็นการเลือกเพื่อสะท้อนความแปรปรวนสูงสุด” คือ สุดขั้ว สุดเข้ม สุดต่าง และสุดสำคัญ

2. วิธีการเข้าสู่สนามวิจัย

นักวิจัยมีวิธีการเข้าสู่สนามได้ 2 วิธี คือ การเข้าสู่สนามแบบเปิดเผย (overt) คือนักวิจัยมีการขออนุญาตเข้าไปเก็บข้อมูลในสนามโดยเปิดเผยสถานภาพว่าเป็นนักวิจัย เป็นวิธีการที่ง่ายที่จะได้ข้อมูลส่วนตัวที่นักวิจัยสนใจอย่างลึกซึ้ง ส่วนการเข้าสู่สนามแบบปกปิด (covert) นักวิจัยจะใช้เมื่อต้องการข้อมูลแบบปิดต่อคนภายนอก

3. บทบาทของนักวิจัย

Adler and Adler (1987 อ้างถึงใน นิตา ชูโต, 2540) ได้อธิบายบทบาทของนักวิจัยในสนามว่ามีรูปแบบต่างๆกัน ดังนี้

1. สมาชิกแบบรอบนอก รูปแบบนี้นักวิจัยมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสนามน้อยที่สุด แต่ยังมีฐานะเป็นคนในมากกว่าคนนอก เพราะนักวิจัยจะไม่เกี่ยวข้องกับการกิจกรรมหลักที่เป็นศูนย์กลางของสมาชิกในกลุ่มสังคมหรือสนามเท่านั้น
2. สมาชิกแบบร่วมบทบาท นักวิจัยจะเข้าไปร่วมกิจกรรมที่เป็นศูนย์กลางอย่างเต็มที่ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับการยอมรับของสมาชิกในกลุ่มด้วย ทำให้นักวิจัยได้ข้อมูลที่ลึกซึ้งกว่าการเป็นสมาชิกภายนอกแต่ต้องระวังว่าต้องเป็นกลางและตีตัวเสมอ

3. สมาชิกแบบเต็มตัว เป็นการเข้าไปรวมในประสบการณ์อย่างจริงจัง ทั้งความคิด ความรู้สึก การกระทำ และความจงรักภักดีต่อกลุ่มที่ศึกษา แต่ผู้วิจัยต้องระวังความขัดแย้งของบทบาทที่จะส่งผลต่อการวิจัยด้วย

4. การสร้างสัมพันธภาพ (rapport) ในสนาม

เมื่อนักวิจัยได้รับอนุญาตเข้าไปในสนามแล้วสิ่งสำคัญที่ทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลเกิดความราบรื่น และได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ ขึ้นอยู่กับการสร้างสัมพันธภาพที่ดี การปฏิบัติตนให้เข้ากับบรรยากาศของสนาม ไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย กิริยา วาจา ความประพฤติ การปฏิบัติตน ซึ่งไม่ควรจะมากหรือน้อย หรือเกินมาตรฐานของบุคคลในสนามที่ทำการศึกษา

5. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยเชิงคุณภาพส่วนมากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในสนาม คือ วิธีการสังเกต วิธีการสัมภาษณ์ และวิธีการวิเคราะห์เอกสาร

5.1 การสังเกต (observation)

การสังเกต เป็นเทคนิคอย่างหนึ่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งไม่จำเป็นต้องใช้วิธีการสอบถามตรงๆจากผู้ที่เราต้องการศึกษาอย่างเช่นวิธีอื่น และเป็นเทคนิคที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประสาทสัมผัสอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างพร้อมกัน เช่น ใช้ตา ดู ใช้หู ฟัง การสังเกตจัดว่าเป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทางอ้อม (indirect methods)

สูลังก์ จันทวนิช (2543) กล่าวว่า การสังเกตที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ มี 2 แบบ คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

1. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (participant observation) หรือบางครั้งเรียกว่า การสังเกตสนาม (field observation) หรือการสังเกตเชิงคุณภาพ (qualitative observation) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลที่นักวิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมใช้ชีวิตกับกลุ่มคนที่ถูกศึกษา มีการร่วมกิจกรรมและพยายามให้คนในชุมชนนั้นยอมรับว่านักวิจัยมีสถานภาพเดียวกัน การสังเกตแบบนี้ประกอบด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ การสังเกต การซักถาม และการจดบันทึก เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ทำให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงแต่นักวิจัยควรระวังอคติของตนเองด้วย

2. การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (non-participant observation) เป็นการสังเกตที่นักวิจัยไม่ได้เข้าไปร่วมกิจกรรมของกลุ่มเท่านั้นในขณะที่เก็บข้อมูล มักใช้เมื่อนักวิจัยไม่ต้องการให้ผู้ถูกสังเกตรู้สึกถูกรบกวนจากนักวิจัย

5.2 การสัมภาษณ์ (Interview)

อุทุมพร จามรมาน (2531) ได้ให้ความหมายว่า การสัมภาษณ์เป็นการประจัญหน้ากันระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์ (interviewee) กับผู้สัมภาษณ์ (interviewer) การสัมภาษณ์จะมีลักษณะเหมือนคุยโต้ตอบ

ซักถามกัน ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จะถูกต้องหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้จัดบันทึกการสัมภาษณ์ คำถาม และวิธีการถามของผู้สัมภาษณ์ตลอดจนคำตอบ และวิธีการตอบของผู้ให้สัมภาษณ์

สุภางค์ จันทวานิช (2543) ได้ให้ความหมายว่า การสัมภาษณ์เป็นวิธีการศึกษาค้นคว้าใช้กันโดยทั่วไปในแขนงวิชาทางสังคมศาสตร์ เป็นรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ถามและผู้ตอบ ภายใต้กฎเกณฑ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อรวบรวมข้อมูล เป็นการสนทนาอย่างมีจุดมุ่งหมายเป็นหลัก

นিকা ชูโต (2540) ได้ให้ความหมายว่า การสัมภาษณ์เป็นการพูดคุยในสนาม เป็นวิธีการสำคัญและเป็นวิธีการที่นิยมใช้มากที่สุด เพราะมนุษย์สื่อสารด้วยการใช้ปากและเสียงมากที่สุด เพราะสะดวกและรวดเร็ว นอกจากนี้ยังเป็นการได้พบปะเห็นหน้าตาระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ ผู้สัมภาษณ์และผู้ให้สัมภาษณ์สามารถโต้ตอบ อธิบายจนเกิดความชัดเจน ซักถามให้เกิดความกระจ่างทำให้ได้ข้อมูลลึกซึ้งและสมบูรณ์

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การสัมภาษณ์เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลวิธีหนึ่งที่สำคัญ การติดต่อสื่อสารด้วยการพูด มีการซักถามเมื่อเกิดข้อสงสัย มีความยืดหยุ่นในการใช้ภาษาในการสัมภาษณ์ ในบางครั้งการสัมภาษณ์อาจจะหมายถึง การสนทนาของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป แต่ต้องเป็นการสนทนาที่มีจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจน

สุภางค์ จันทวานิช ได้ทำการแบ่งประเภทของการสัมภาษณ์ไว้ 2 แบบ คือ

1. **การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (structured interview or formal interview)** เป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยเตรียมคำถามไว้แน่นอน มีทั้งคำถามที่ต้องการคำตอบเฉพาะเจาะจง และคำถามที่ตอบได้ตามความต้องการ คำตอบจะมีความสมบูรณ์และถูกต้องเมื่อผู้วิจัยมีการเตรียมตัวเป็นอย่างดี แต่ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไม่มีความลึกซึ้งและครอบคลุมเพียงพอ

2. **การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (informal interview)** เป็นวิธีการสัมภาษณ์ที่ใช้มากในการวิจัยเชิงคุณภาพ มักใช้คู่กับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม สามารถตั้งคำถามขณะสัมภาษณ์ได้นอกเหนือจากแนวคำถามที่เตรียมไว้ แบ่งเป็น

1. การสัมภาษณ์โดยเปิดกว้างไม่จำกัดคำตอบ
2. การสัมภาษณ์แบบมีจุดสนใจโดยเฉพาะ หรือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (indept interview)
3. การตะล่อมกล่อมเกล่า (probe)
4. การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (key informant interview)

5.3 การศึกษาเอกสาร

สุภางค์ จันทวานิช (2543) กล่าวว่า การใช้ข้อมูลเอกสารในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการนำข้อมูลที่นอกเหนือไปจากข้อมูลที่ต้องเก็บรวบรวมในสนามโดยตรง ข้อมูลเหล่านี้ได้แก่ เอกสาร สถิติ ตัวเลข และข้อมูลหลักฐานต่างๆที่มีอยู่ปกติในสังคม แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ (1) ข้อมูลเกี่ยวกับร่องรอยตามปกติธรรมชาติ (2) ข้อมูลสถิติและบันทึกต่างๆ และ (3) ข้อมูลที่อาจสังเกตเห็นได้โดยง่าย การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารอาจใช้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย เป็นวิธีหลักของการวิจัย หรือเป็นส่วนขยายเพิ่มเติมในการวิจัยก็ได้ ข้อมูลเอกสารให้ภาพที่มีทั้งตัวปรากฏการณ์ที่ต้องการศึกษาและสภาพแวดล้อมหรือบริบททางสังคมที่ปรากฏการณ์นั้นเกิดขึ้น

6. การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การตรวจสอบข้อมูล

Denzin (1970 อ้างถึงใน สฎางค์ จันทวานิช, 2543) ได้เสนอวิธีที่ใช้ในการตรวจสอบข้อมูลก่อนนำมาวิเคราะห์ในการวิจัยเชิงคุณภาพ คือการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (triangulation) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (data triangulation) เป็นการพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ วิธีตรวจสอบคือการตรวจสอบแหล่งของข้อมูล โดยพิจารณาแหล่งเวลา แหล่งสถานที่ แหล่งบุคคล

การตรวจสอบสามเส้าด้านผู้วิจัย (investigator triangulation) เป็นการตรวจสอบว่าผู้วิจัยแต่ละคนได้ข้อมูลแตกต่างกันอย่างไร โดยการใช้ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลหลายคน

การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (methodological triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลโดยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายในเรื่องเดียวกัน เช่นการใช้สังเกตควบคู่กับการสอบถามพร้อมทั้งการศึกษาเอกสารประกอบ เป็นต้น

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพมีลักษณะที่สำคัญคือ

1. การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป วิธีการหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปมี 3 แบบ คือ การวิเคราะห์แบบอุปนัย การจำแนกชนิดของข้อมูล และการเปรียบเทียบข้อมูล (สฎางค์ จันทวานิช, 2543)
2. การวิเคราะห์แบบอุปนัย (analytic induction) คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิดๆที่ต่อเนื่องกัน
3. การวิเคราะห์โดยการเปรียบเทียบข้อมูล (constant comparison) คือ การใช้วิธีการเปรียบเทียบโดยการนำข้อมูลมาเปรียบเทียบเป็นปรากฏการณ์ที่เริ่มเป็นนามธรรมมากขึ้น

Lofland (1971 อ้างถึงใน นิศา ชูโต, 2540) ได้ให้กรอบการสังเกตเพื่อการรวบรวมข้อมูลมาใช้ในการวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัยไว้ 6 หน่วย คือ

1. การกระทำ (acts) เป็นเหตุการณ์ หรือสถานการณ์ หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งไม่ยาวนานหรือต่อเนื่อง
2. กิจกรรม (activities) เป็นเหตุการณ์หรือสถานการณ์ หรือขนบธรรมเนียมประเพณีและพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในลักษณะที่ต่อเนื่อง และมีความผูกพันกับบุคคลบางคนหรือบางกลุ่ม
3. ความหมาย (meaning) การที่บุคคลอธิบายหรือสื่อสารหรือให้ความหมายเกี่ยวกับการกระทำและหรือกิจกรรม อาจจะเป็นการให้ความหมายในลักษณะเกี่ยวกับโลกทัศน์ ความเชื่อ ค่านิยม บรรทัดฐาน

4. ความสัมพันธ์ (relationship) เป็นความเกี่ยวข้องระหว่างบุคคลหลายๆคนในสังคมที่ศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง

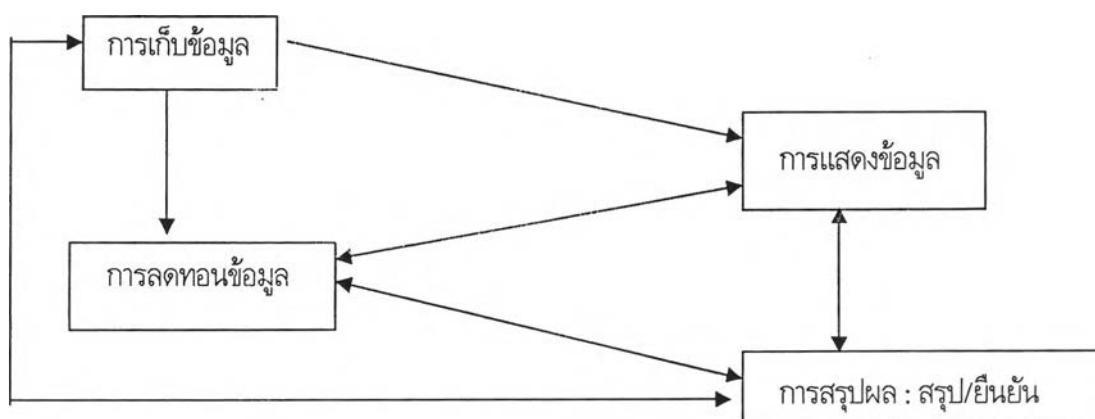
5. การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (participation) การที่บุคคลมีความผูกพันและเข้าร่วมกิจกรรมหรือมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

6. สภาพสังคม (setting) เป็นสถานการณ์ หรือสภาพการณ์ที่การกระทำหรือกิจกรรมที่ทำการศึกษาเกิดอยู่

การแยกชนิดของสิ่งที่ต้องสังเกตเป็น 6 หน่วยนี้ ช่วยให้นักวิจัยตรวจสอบว่าได้ดำเนินการรวบรวมข้อมูลครบถ้วนหรือไม่ อย่างไร เพื่อประโยชน์ในการรวบรวมข้อมูลที่ต่อเนื่องและการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างถูกต้องด้วย

กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูล

กิจกรรมในการวิเคราะห์นั้น ประกอบด้วย กิจกรรมการลดทอนขนาดและปริมาณของข้อมูล (data deduction) การเลือกข้อมูลเพื่อแสดงหลักฐาน (data display) และการสร้างข้อสรุปและทดสอบยืนยันผลสรุป (conclusion and verification) ดังแผนภาพ

แผนภาพที่ 2 กิจกรรมการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พิรวัฒน์ วงษ์พรม (2533) ได้ทำการศึกษาสภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 10 โดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ มุ่งศึกษาตัวแปรด้านปัญหาที่พบ สภาพการทำวิจัยในชั้นเรียน ปัญหาและอุปสรรค รวมถึงความต้องการในการทำวิจัยในชั้นเรียน โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยกลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนและครูวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เขตการศึกษา 10 ในปีการศึกษา 2532 จำนวน 419 คน

ผลการวิจัยพบว่า ครูในโรงเรียนประถมศึกษามีการแก้ปัญหาในชั้นเรียน โดยวิธีการทำวิจัยร้อยละ 38.80 และเรื่องที่ทำวิจัยส่วนมากเป็นหัวข้อเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน ในการทำวิจัยในชั้นเรียนครูที่ทำวิจัยส่วนมากกำหนดปัญหาจากประสบการณ์การจัดการเรียนการสอนและให้ความสำคัญแก่การวางแผนในการเก็บรวบรวมข้อมูล รูปแบบการวิจัยที่นิยมใช้ คือ การวิจัยเชิงสำรวจ แหล่งวิทยาการที่ใช้ คือ ตำรา เอกสาร วารสาร ผู้ให้คำปรึกษาในการทำวิจัย คือ เพื่อนครู เครื่องมือที่ใช้มาก คือ แบบสังเกตและบันทึกที่สร้างโดยผู้วิจัยเอง ประชากรที่ใช้ คือ นักเรียน ค่าสถิติที่ใช้ ร้อยละ ครูทำวิจัยส่วนใหญ่บันทึกผลการวิจัย งบประมาณที่ใช้ คือ งบประมาณส่วนตัว ช่วงเวลาที่ใช้ทำวิจัย คือ เวลาว่างจากการสอน ครูยังมีปัญหาในด้านความรู้และทักษะในการดำเนินการวิจัย การใช้ค่าสถิติเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและขาดประสบการณ์ในการวิจัย ส่วนด้านปัจจัย ยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิและบุคลากรผู้ช่วยวิจัย และกลุ่มโรงเรียน หน่วยงาน ชุมชน ผู้ปกครองและนักเรียน ยังขาดความสนใจและไม่เห็นประโยชน์ของการวิจัยอย่างแท้จริง ในด้านแหล่งความรู้ยังขาดแหล่งความรู้ในการค้นคว้าตำราและเอกสารอ้างอิง ในด้านส่วนตัว ผู้วิจัยไม่มีเวลาและงบประมาณในการทำวิจัย สำหรับความต้องการในการทำวิจัยและความต้องการความช่วยเหลือในการทำวิจัยในชั้นเรียน คือ ด้านความรู้และทักษะในการทำวิจัย ด้านแรงจูงใจและการสนับสนุนการทำวิจัย ด้านงบประมาณ ด้านเวลาในการทำวิจัย ด้านแหล่งความรู้และให้มีการจัดตั้งศูนย์กลางการทำวิจัยในระดับโรงเรียนและระดับอำเภอ

วันทนา ชูช่วย (2533) ได้ทำการศึกษาการทำวิจัยในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีวิจัยเชิงบรรยาย มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเหตุจูงใจในการทำวิจัย และสาเหตุการไม่ทำวิจัยของครูมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร รวมทั้งศึกษาการทำวิจัยของครูมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2531 และ 2532 โดยศึกษาถึงปัจจัยพื้นฐาน กระบวนการทำวิจัย ผลงานวิจัย การเผยแพร่และการนำไปใช้ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ ครูมัธยมศึกษาทั้งหมด 37 คน จาก 27 โรงเรียน ส่วนครูที่ไม่ทำวิจัยใช้การสุ่มอย่างง่ายโรงเรียนละ 3 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 81 คน และศึกษาจากผลงานวิจัยของครูทั้งหมด 9 เรื่อง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์โดยมีแนวคำถาม และแบบวิเคราะห์ลักษณะงานวิจัย ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า

1. เหตุจูงใจในการทำวิจัยของกลุ่มครูมัธยมศึกษาที่ทำกรวิจัย ได้แก่ ประสบปัญหาในการทำงานที่โรงเรียนและต้องการข้อมูลที่เชื่อถือได้เพื่อนำมาพัฒนางานที่ปฏิบัติและได้รับการแต่งตั้งมอบหมายหรือได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารให้ทำการวิจัย สาเหตุการไม่ทำวิจัยของครูมัธยมศึกษา กลุ่มที่ไม่ทำวิจัย ได้แก่ การไม่มีเวลา ไม่มีความรู้ และประสบการณ์ในการทำวิจัยและไม่เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการวิจัย

2. การทำวิจัยของครูมัธยมศึกษา ในปีการศึกษา 2531 และ 2532 ปรากฏว่ามีจำนวนโครงการวิจัย 42 โครงการ

2.1 ปัจจัยพื้นฐานในการทำวิจัยที่ครูมีความต้องการมาก ได้แก่ ที่ปรึกษาในการวิจัย เวลาในการทำวิจัย และแหล่งค้นคว้าข้อมูล

2.2 การทำวิจัยของครูมัธยมศึกษาทั้ง 42 โครงการ พบว่า ทำสำเร็จ 15 โครงการ อยู่ระหว่างดำเนินการ 19 โครงการ และล้มเลิก 8 โครงการ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้กระบวนการวิจัย ดำเนินไป

ได้สำเร็จ ได้แก่ การมีบุคลากรในคณะวิจัยหรือผู้ช่วยวิจัยที่มีความรู้ด้านการวิจัย ผู้บริหารสนับสนุนติดตามงาน ได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องและการมีเวลาในการทำวิจัย

2.3 ผลงานวิจัยที่ทำสำเร็จ มีลักษณะของรายงานการวิจัยส่วนใหญ่เป็นแบบย่อ โดยเน้นเฉพาะผลการวิจัย จะมีรายงานที่มีลักษณะสมบูรณ์เพียง 3 เรื่อง

2.4 จากการเผยแพร่และการนำผลการวิจัยไปใช้ ส่วนใหญ่เผยแพร่ภายในโรงเรียนโดยการนำเสนอต่อผู้บริหาร และแจกครูในโรงเรียน และผู้บริหารได้นำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลในการเสนอปรับปรุงในโรงเรียน

เยาวภา เจริญบุญ (2537) ได้ทำการศึกษาค้นคว้าที่สัมพันธ์กับการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในระดับมัธยมศึกษา ในกรุงเทพมหานคร โดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาค้นคว้าที่สัมพันธ์กับการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูมัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครที่มีวุฒิปริญญาโท กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนวุฒิปริญญาโทที่เคยทำวิจัยในชั้นเรียนหลังจบการศึกษา จำนวน 52 คน และครูผู้สอนวุฒิปริญญาโทที่ไม่เคยทำวิจัยหลังจบการศึกษา จำนวน 52 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าที และค่าไค-สแควร์ และการวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า แรงจูงใจของครูที่ทำวิจัยในชั้นเรียนไม่มีความแตกต่างจากครูที่ไม่ทำวิจัยในชั้นเรียน ความรู้ความสามารถในระเบียบวิธีวิจัยและในเนื้อหาสาระวิจัยก็ไม่แตกต่างกัน นิสัยที่เอื้อต่อการทำวิจัยก็ไม่แตกต่างกัน ความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเกี่ยวกับการทำวิจัยในชั้นเรียนกับการทำวิจัยในชั้นเรียนก็ไม่มีความสัมพันธ์กัน แต่พบว่า สภาพที่เอื้อต่อการทำวิจัย ได้แก่ ภาระอื่น ๆ นอกจากการสอน เช่น ช่วยงานวิชาการของโรงเรียน เป็นผู้ที่มีโอกาสได้ไปประชุมสัมมนาหรือได้รับการอบรมอยู่เสมอ จึงมีโอกาสดูเห็นแนวทางในการพัฒนาการสอนได้มากกว่าครูทั่วไป ส่วนสาเหตุสำคัญที่ครูต้องทำวิจัย คือ สาเหตุสำคัญที่ทำให้ครูผู้สอนทำวิจัยในชั้นเรียนเพื่อต้องการหาวิธีสอนที่ทำให้นักเรียนสนใจและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น เพื่อแก้ปัญหาและช่วยเหลือนักเรียนในเรื่องที่เกี่ยวกับการเรียน เพื่อทำผลงานอาจารย์ 3 การให้การสนับสนุนจากผู้บริหารในการทำวิจัยในชั้นเรียน เพื่อนครูให้ความร่วมมือ

สรिया ทองสมัคร (2538) ได้ศึกษาสาเหตุในการทำและไม่ทำวิจัยและสภาพการทำวิจัยทางการศึกษาของครูมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 3 โดยใช้วิธีวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างคือ ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่า ความถี่ ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการสัมภาษณ์

ผลการวิจัยพบว่า สาเหตุของการไม่ทำงานวิจัยของครูเพราะว่า ไม่มีเงินทุน ไม่มีความรู้ ไม่มีแนวทางในการทำวิจัย ไม่มีเวลา ไม่มีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ไม่มีเครื่องมือ อุปกรณ์หรือวัสดุสนับสนุน ไม่มีที่ปรึกษาหรือผู้ช่วยเหลือ สาเหตุของการทำวิจัย เพราะว่าการทำวิจัยทำให้เกิดความภาคภูมิใจ ช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับตนเอง มีความสนใจ ต้องการผลการวิจัยมาแก้ปัญหาการเรียนการสอนและใช้แนวทางในการวางแผนการปฏิบัติงานของโรงเรียน ส่วนสภาพการทำงานวิจัย พบว่า งานวิจัยส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคล เป็นงานวิจัยเชิงสำรวจและทำวิจัยคนเดียว และด้าน

ความสามารถในการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อความรู้ซึ่งสมรรถภาพเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาสมรรถภาพของครูนักวิจัยให้ครบถ้วนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

นันทวัน สวัสดิ์ภูมิ (2540) ได้ทำการศึกษาเรื่อง เส้นทางการพัฒนาครูนักวิจัย : การวิจัยรายการณีของครูดีเด่นระดับประถมศึกษา เพื่อศึกษาเส้นทางในการพัฒนาครูนักวิจัยจากวิธีการศึกษารายการณีของครูดีเด่นระดับประถมศึกษาท่านหนึ่ง วิธีการศึกษาครอบคลุม การศึกษาอัตชีวประวัติ การวิเคราะห์เอกสาร การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาและการตีความสร้างข้อสรุป

ผลการวิจัยพบว่า เส้นทางการพัฒนาสู่การเป็นครูนักวิจัยของกรณีศึกษาเริ่มจากคุณลักษณะส่วนตัวที่เป็นคนชอบใฝ่รู้ใฝ่เรียน ช่างคิด ช่างอ่าน ชอบเขียน และรักธรรมชาติ ลักษณะดังกล่าวพัฒนามาด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานในลักษณะของการสังเกต วิเคราะห์ สังเคราะห์ สังสมประสบการณ์ชีวิตทำงานอย่างบูรณาการในหน้าที่ครู รักเด็กและปรารถนาจะช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็ก ส่งผลให้เกิดกระบวนการพัฒนาสู่การเป็นครูนักวิจัย

ปัญหาในการวิจัยมาจากปัญหาของนักเรียน โดยครูมองเห็นโอกาสการเรียนรู้คือโมทัศน์เริ่มต้นที่สำคัญ การวิเคราะห์ปัญหาซึ่งมีขอบข่ายมาจากการสังเกตนักเรียนแต่ละคนในวงกว้างไปสู่แนวคิดของการช่วยเหลือเด็กเป็นรายบุคคล วัตถุประสงค์ของการทำวิจัยเป็นการพัฒนาการเรียนรู้อาษาไทยเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันและในอนาคต ด้วยวิธีการสอนที่หลากหลายในลักษณะบูรณาการเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็ก ประโยชน์ของการวิจัย คือ การพัฒนานักเรียน พัฒนาตนเองให้สามารถพัฒนาการเรียนรู้นักเรียนให้ถูกต้องและสร้างสรรค์ยิ่งขึ้นและส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเพื่อนครู

ลัดดา ดำพลงาม (2540) ศึกษาเรื่อง กระบวนการและผลของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่มีผลต่อพฤติกรรมการสอน: พหุกรณีศึกษาของครูนักวิจัยในโรงเรียนประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการและผลของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่มีผลต่อพฤติกรรมการสอนของครูนักวิจัยในฐานะที่เป็นผู้บริหารจัดการชั้นเรียนและผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน และศึกษาพฤติกรรมของครูที่มีผลต่อการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพแบบพหุกรณีศึกษา โดยศึกษาจากกรณีศึกษาทั้ง 3 กรณี เป็นครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 3 คน คือ ครูที่สนใจในวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนแต่ยังไม่ได้ทำวิจัย ครูที่เริ่มทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และครูนักวิจัยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการและผลของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน สนับสนุนให้ครูนักวิจัยเกิดความคิด ความมั่นใจในผลการทำงานและเป็นแรงจูงใจให้ทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนอันสืบเนื่องไปยังลักษณะและพฤติกรรมของครู คือความใฝ่รู้ใฝ่เรียน ความสนใจในการค้นคว้า การเห็นโอกาสของการเรียนรู้ ความสนใจในการฝึกสังเกตและบันทึก ความเอาใจใส่นักเรียน และมีความรับผิดชอบในงานครู อีกทั้งกระบวนการและผลของการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนทำให้ครูนักวิจัยมีพฤติกรรม (1) เป็นผู้ร่วมเรียนรู้กับศิษย์และเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ (2) จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยมีนักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ (3) มีความยืดหยุ่นทั้งเนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียน (4) เปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเข้า

มามีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน (5) มีความเข้าใจนักเรียนมากยิ่งขึ้นทั้งในด้านปัญหา และพฤติกรรมของนักเรียน อันนำไปสู่สัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน (6) การให้คำแนะนำส่งเสริม นักเรียนได้ตรงตามความต้องการและความสามารถ

ปราณี นุ่มน้อย (2540) ได้ศึกษาการพัฒนาองค์ประกอบการประเมินงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน โดยมีจุดมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาสภาพและปัญหาของการประเมินงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน และเพื่อพัฒนาและศึกษาคุณภาพขององค์ประกอบการประเมินงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน วิธีการวิจัย ใช้การ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับการประเมินผลงานทางวิชาการ จำนวน 25 คน และการสอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 110 คน การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและการวิเคราะห์ด้วย สถิติบรรยาย

ผลการวิจัยพบว่า การประเมินงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนในปัจจุบันพิจารณาผลงานวิจัยใน 2 ด้าน คือ คุณภาพและประโยชน์ของผลงานและปัญหาการประเมินผลงานทางวิชาการ คือ การประเมินเน้นผลผลิต และขาดความชัดเจนในการอธิบายองค์ประกอบการประเมินส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่แตกต่างกันระหว่าง ผู้ปฏิบัติงานกลุ่มต่างๆและการประเมินในแต่ละขั้นตอนใช้เวลานาน และองค์ประกอบการประเมินงานวิจัย ปฏิบัติการในชั้นเรียนที่ได้พัฒนาขึ้นมี 7 องค์ประกอบ คือ คุณสมบัติที่สำคัญของครูผู้ทำวิจัย กระบวนการ การตรวจสอบผลงานทางวิชาการ ความถูกต้องของเอกสารรายงานการวิจัยและคุณลักษณะสำคัญของ งานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

ประภัสสร วงษ์ดี (2541) ได้ศึกษากระบวนการและการใช้ผลการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนของครู โดยใช้วิธีการสำรวจและการศึกษารายกรณี โดยมีจุดมุ่งหมายในการวิจัยเพื่อศึกษากระบวนการทำวิจัย ปฏิบัติการในชั้นเรียน และการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ของกลุ่มครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จำนวน 230 คน

ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการวิจัยเริ่มจากปัญหาการจัดการเรียนการสอนและการขาดความพร้อม ของนักเรียน ครูนักวิจัยจะเลือกปัญหาวิจัยที่สามารถประยุกต์ใช้ได้ในการทำงานสอน และเป็นเรื่องที่ตนเองมีความถนัด โดยหัวข้อที่ศึกษามักเป็นเรื่องการพัฒนาวิธีการสอน และสื่อการสอน การศึกษาผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียน การศึกษาการปรับพฤติกรรมนักเรียน และการสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เครื่องมือ ในการวิจัยส่วนใหญ่ครูสร้างขึ้นเอง โดยมีผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ กลุ่มตัวอย่างการวิจัย คือ นักเรียนในชั้น เรียนของตนเองและการวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและวิเคราะห์ด้วยสถิติบรรยาย และครูได้มีการ นำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนทั้งในด้านการพัฒนาวิธีสอนและสื่อ เพื่อ การพัฒนานักเรียนและการพัฒนาการปฏิบัติการในวิชาชีพครู

ลาวัณย์ ทองมนต์ (2541) ศึกษาเปรียบเทียบลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองระหว่างครู นักวิจัยและครูที่ไม่เป็นครูนักวิจัย และศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง ของครูนักวิจัย โดยใช้วิธีเชิงปริมาณและคุณลักษณะ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูนักวิจัยที่สอนในสังกัด คณะกรรมการการประถมศึกษา และครูที่ไม่เป็นครูนักวิจัย กลุ่มละ 63 คน

ผลการวิจัยพบว่า ครูนักวิจัยมีความพร้อมในการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองสูงกว่าครูที่ไม่เป็นครูนักวิจัย คือ เปิดโอกาสแห่งการเรียนรู้มนต์ของตนเองด้านการเป็นผู้เรียนที่มีประสิทธิภาพ มีความคิดริเริ่มและ

เรียนรู้ด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง และมีความรักในการเรียน การมองอนาคตในแง่ดี และสามารถให้ทักษะการศึกษาหาความรู้และทักษะการแก้ปัญหา และพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของครูนักวิจัย คือ บุคลิกลักษณะของครูนักวิจัย แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียน และชุมชน ครอบครัวและผู้ร่วมงานของครูนักวิจัย

สกวรัตน์ ชุ่มชัย (2543) ศึกษาเรื่องการนำเสนอรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูประถมศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ และแนวทางการทำวิจัยปฏิบัติการ และนำเสนอรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูประถมศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จากกรณีศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา 3 แห่ง

ผลการวิจัยพบว่า (1) ในสภาพปัจจุบันลักษณะการทำวิจัยปฏิบัติการมีทั้งแบบทำคนเดียว และทำเป็นทีม ทั้งภายในโรงเรียนและกับบุคคลภายนอก ประเด็นการวิจัยส่วนใหญ่เกี่ยวกับทักษะการคิดในวิชาคณิตศาสตร์ ทักษะการสื่อสารในภาษาไทยและปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน วิธีการที่ครูใช้ คือ การสำรวจ การศึกษารายกรณี การวิจัยแบบกึ่งทดลองและการวิจัยและพัฒนานวัตกรรม ปัญหาในการทำวิจัยคือ ครูยังขาดความรู้ ความเข้าใจ และการช่วยเหลือจากหน่วยงาน ครูมองวิจัยเป็นเรื่องยาก ไม่มีเวลาและภาระงานครุมมาก ครูต้องการการสนับสนุนด้าน การอบรม ตัวอย่างผลงานการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่หลากหลาย ที่ปรึกษาและผู้ให้เหตุผลติดตามด้านการวิจัย การสนับสนุนด้านปัจจัยจากโรงเรียน (2) รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการสำหรับการพัฒนาครูโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานควรเป็นโปรแกรมการวิจัยที่มีคำถาม กิจกรรมการวิจัยต่อเนื่องเรียงร้อยไปเพื่อสร้างเสริมการเรียนรู้และการสร้างความรู้อย่างต่อเนื่องของครู โปรแกรมการวิจัยควรประกอบด้วย 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การวิจัยปฏิบัติการเพื่อการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ระยะที่ 2 การวิจัยปฏิบัติการเพื่อประเมินการสอนของครู ระยะที่ 3 การวิจัยปฏิบัติการเพื่อสร้างและพัฒนานวัตกรรมในการสอน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในชั้นเรียน จะพบว่ามีงานวิจัยที่หลากหลายที่ทำการศึกษเกี่ยวกับสาเหตุและปัจจัยของการทำและไม่ทำวิจัยในชั้นเรียนของครู แต่ยังไม่พบว่ามีงานวิจัยใดที่มีผู้ทำการศึกษเกี่ยวกับการพัฒนาครูและการพัฒนาผู้เรียนที่เป็นผลมาจากการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในชั้นเรียน

ผู้ศึกษา	ชื่อเรื่อง	ตัวแปร/ขอบข่ายที่ศึกษา	สรุปผลการวิจัย
พีรพัฒน์ วงษ์พรม (2533)	สภาพการทำวิจัยในชั้นเรียนของครูใน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสพช.	<ul style="list-style-type: none"> - ปัญหาที่พบในชั้นเรียน - สภาพการทำวิจัยในชั้นเรียน - ปัญหาและอุปสรรคในการทำวิจัยในชั้นเรียน - ความต้องการในการทำวิจัยในชั้นเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - รูปแบบการวิจัยที่นิยมใช้คือการวิจัยเชิงสำรวจ แหล่ง วิทยาคือเอกสารตำรา เครื่องมือที่ใช้คือแบบสังเกต และแบบบันทึก ประชากรคือนักเรียน ค่าสถิติที่ใช้คือ ร้อยละ ส่วนใหญ่ใช้งบประมาณส่วนตัว ผลการวิจัยที่ได้ นำไปใช้ในการแก้ปัญหา
วันทนา ชูช่วย (2533)	การทำวิจัยในโรงเรียนของครู มัธยมศึกษา สังกัดสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร	<ul style="list-style-type: none"> - เหตุจูงใจในการให้ทำวิจัย - สาเหตุการไม่ทำวิจัย - ปัจจัยพื้นฐานในการทำวิจัย ผลงานวิจัย การเผยแพร่ และการนำไปใช้ 	<ul style="list-style-type: none"> - เหตุจูงใจในการทำวิจัยของกลุ่มครูมัธยมศึกษาคือ ประสบปัญหาในการทำงานที่โรงเรียนและต้องการข้อมูล ที่เชื่อถือได้เพื่อนำมาพัฒนางานที่ได้ไปปฏิบัติและได้รับ การสนับสนุนจากผู้บริหาร สาเหตุไม่ทำเพราะไม่มีเวลา ขาดความรู้และประสบการณ์ทำวิจัย
เยาวภา เจริญบุญ (2537)	การศึกษาองค์ประกอบที่สัมพันธ์กับ การทำวิจัยในชั้นเรียนของครูในระดับ มัธยมศึกษา ในเขตกทม.	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพที่เอื้อต่อการทำวิจัยในชั้นเรียน - สาเหตุที่ครูทำวิจัยในชั้นเรียน 	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพที่เอื้อต่อการทำวิจัยได้แก่ภาวะอื่นๆนอกจากการ สอน สาเหตุการทำวิจัยในชั้นเรียนได้แก่ความต้องการ ในการหาวิธีสอนที่ทำให้นักเรียนสนใจและมีผลสัมฤทธิ์ สูง เพื่อแก้ปัญหาและช่วยเหลือนักเรียน เพื่อทำผลงาน อาจารย์ 3 ผู้บริหารให้การสนับสนุนและเพื่อนครูให้ ความร่วมมือ

ตารางที่ 1 (ต่อ) การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในชั้นเรียน

ผู้ศึกษา	ชื่อเรื่อง	ตัวแปร/ขอบข่ายที่ศึกษา	สรุปผลการวิจัย
สิริยา ทองสมัคร (2538)	การศึกษาสาเหตุการทำวิจัยและไม่ทำวิจัยทางการศึกษาของครูมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา3	<ul style="list-style-type: none"> - สาเหตุการทำวิจัย - สาเหตุการไม่ทำวิจัย - สภาพการทำวิจัย 	<p>- สาเหตุการไม่ทำวิจัยของครู คือ ไม่มีเงินทุน ไม่มีความรู้ ไม่มีแนวทางในการทำวิจัย ไม่มีเวลา ไม่มีเอกสาร อุปกรณ์ ส่วนสาเหตุการทำเพราะการทำวิจัยทำให้เกิดความภาคภูมิใจและเชื่อมั่นในตนเอง สนใจ ต้องการแก้ปัญหาการเรียนการสอนและวางแผนการปฏิบัติงาน สภาพการทำวิจัยจะทำเพียงคนเดียว</p>
นันทวัน สวัสดิภูมิ (2540)	ศึกษาเส้นทางการพัฒนาครุณักวิจัย : การวิจัยรายกรณีของครูดีเด่นระดับประถมศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - เส้นทางการเป็นครุณักวิจัย 	<ul style="list-style-type: none"> - เส้นทางการเป็นครุณักวิจัยเริ่มจากเป็นคนใฝ่รู้ ช่างคิด ชอบอ่าน ชอบเขียนและรักธรรมชาติ ลักษณะดังกล่าวพัฒนามาจากการปฏิบัติงาน ปัญหาวิจัยมาจากนักเรียน ประโยชน์การวิจัยเพื่อพัฒนา - นักเรียนและพัฒนาตนเองให้สามารถพัฒนาการสอนนักเรียนได้อย่างถูกต้อง
ลัดดา จำพลงาม (2540)	กระบวนการและผลของการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนที่มีต่อพฤติกรรมการสอน	<ul style="list-style-type: none"> - กระบวนการทำวิจัยปฏิบัติการ - ผลของการทำวิจัยปฏิบัติการที่มีต่อพฤติกรรมการสอน 	<ul style="list-style-type: none"> - กระบวนการและผลการทำวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียนทำให้ครูเกิดความคิด ความมั่นใจในการทำงาน และเป็นแรงจูงใจให้ทำงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนและทำให้ครูมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในตนเอง

ตารางที่ 1 (ต่อ) การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในชั้นเรียน

ผู้ศึกษา	ชื่อเรื่อง	ตัวแปร/ขอบข่ายที่ศึกษา	สรุปผลการวิจัย
ประภัสสร วงษ์ดี (2541)	ศึกษาระบบการและการใช้ ผลการวิจัยในชั้นเรียนของครูนักวิจัยใน โรงเรียนประถมศึกษา	<ul style="list-style-type: none"> - กระบวนการทำวิจัยปฏิบัติการ - การใช้ผลการวิจัยปฏิบัติการ 	<ul style="list-style-type: none"> - กระบวนการวิจัยของครูเริ่มจากปัญหาการจัดการเรียนการสอนและขาดความพร้อมของนักเรียน ครูจะใช้ปัญหาที่ตนเองถนัดและประยุกต์ได้ในการสอน หัวข้อที่ศึกษามักเกี่ยวกับการพัฒนาวิธีสอน สื่อ และผลสัมฤทธิ์ การศึกษาเฉพาะกรณี การปรับปรุงพฤติกรรมนักเรียน และสร้างหลักสูตรท้องถิ่น เครื่องมือสร้างขึ้นเอง ครูนำผลวิจัยไปใช้พัฒนาการเรียนการสอน
ปราณี นุ่มน้อย (2540)	ศึกษาการพัฒนาองค์ประกอบการ ประเมินงานวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพปัญหาของการประเมินการวิจัย - ศึกษาคุณภาพขององค์ประกอบการประเมินงานวิจัย 	<ul style="list-style-type: none"> - การประเมินการวิจัยในชั้นเรียนพิจารณาจากผลงาน 2 ด้าน คือ คุณภาพและประโยชน์ของผลงานมีขั้นตอน 5 ขั้น มีปัญหาการประเมินคือการประเมินเน้นผลผลิตและขาดความชัดเจนองค์ประกอบการประเมินได้พัฒนาขึ้นมี 7 องค์ประกอบ
ลาวัณย์ ทองมนต์ (2541)	เปรียบเทียบลักษณะการเรียนรู้ด้วยการ นำตนเองระหว่างครูนักวิจัยและครูที่ ไม่ใช่ครูนักวิจัย	<ul style="list-style-type: none"> - การเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของครูนักวิจัยและไม่ใช่ครูนักวิจัย 	<ul style="list-style-type: none"> - ครูนักวิจัยมีลักษณะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเอง 7 ใน 8 ด้าน ที่สูงกว่าครูที่ไม่เป็นนักวิจัย ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยการนำตนเองของครูนักวิจัยคือบุคลิกลักษณะของครูนักวิจัย แหล่งการเรียนรู้ในโรงเรียนและชุมชน

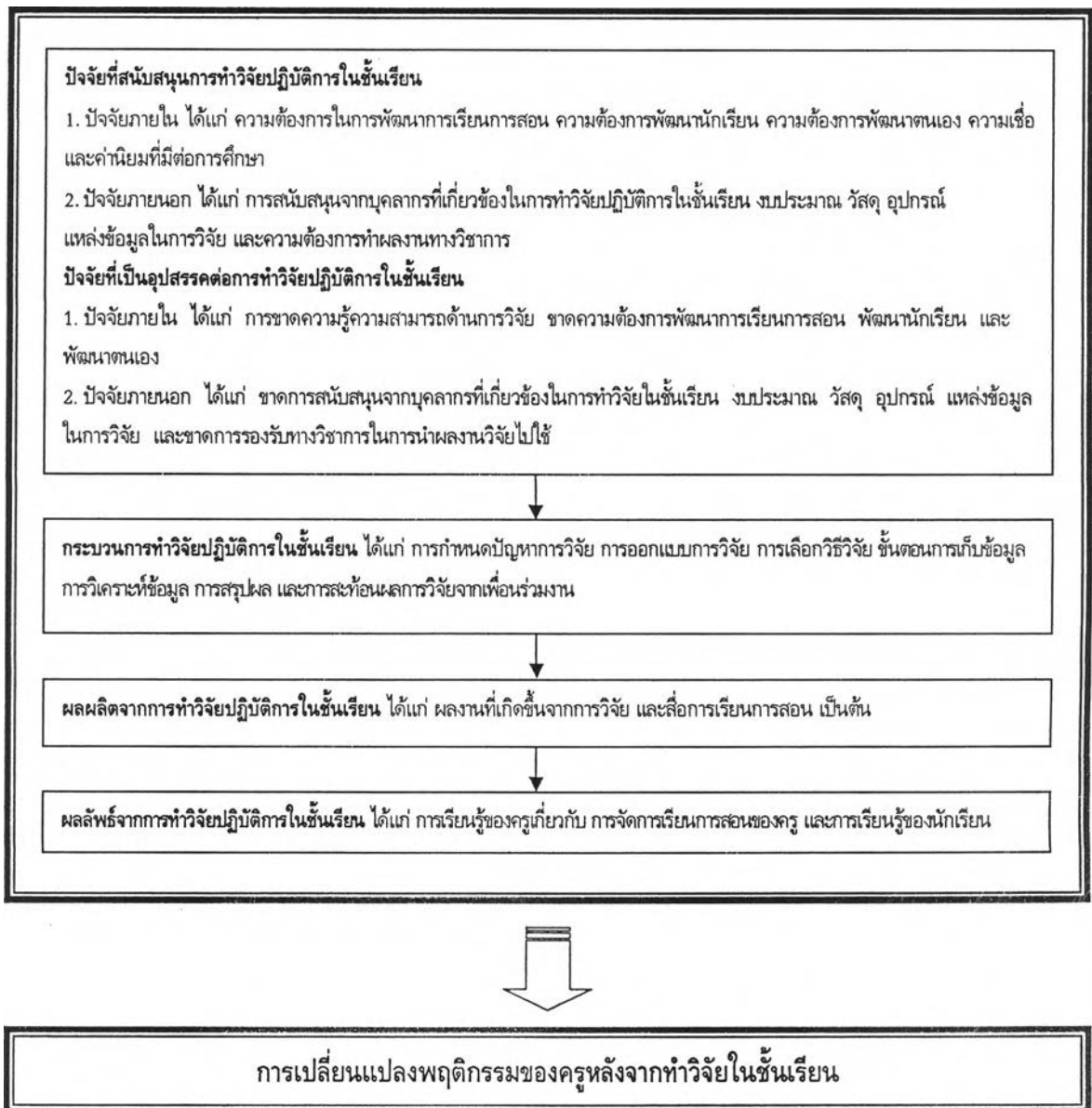
ตารางที่ 1 (ต่อ) การสังเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยในชั้นเรียน

ผู้ศึกษา	ชื่อเรื่อง	ตัวแปรที่ศึกษา/เนื้อหาสาระ	สรุปผลการวิจัย
<p>สกาวรัตน์ ชุ่มเซย (2543)</p>	<p>การนำเสนอรูปแบบการวิจัยปฏิบัติการ สำหรับการพัฒนาครูประถมศึกษาโดย ใช้โรงเรียนเป็นฐาน</p>	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพการทำวิจัยปฏิบัติการของครูในโรงเรียน - ปัญหาและอุปสรรคในการวิจัยปฏิบัติการของครูและโรงเรียน - ความต้องการและแนวทางของครูในการทำวิจัย - ปัจจัยที่สนับสนุนการทำวิจัย - รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 	<p>ครอบครัวและผู้ร่วมงานของครูนักวิจัย</p> <ul style="list-style-type: none"> - การทำวิจัยปฏิบัติการมีทั้งแบบทำคนเดียว และทำเป็นทีมทั้งภายในโรงเรียนและกับบุคคลภายนอกโรงเรียน ประเด็นการวิจัยส่วนใหญ่เกี่ยวกับทักษะการคิดในวิชาคณิตศาสตร์ ทักษะการสื่อสารในภาษาไทยและปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน - ปัญหาในการทำวิจัยคือครูขาดความรู้ ความเข้าใจและการช่วยเหลือจากหน่วยงาน มองวิจัยเป็นเรื่องยาก ไม่มีเวลาและภาระงานมาก ต้องการสนับสนุนด้านการอบรม ตัวอย่างผลงานการวิจัยที่หลากหลายที่ปรึกษาและผู้นิเทศติดตาม การสนับสนุนปัจจัยจากโรงเรียน - รูปแบบการวิจัยปฏิบัติการประกอบด้วย 3 ระยะ คือ 1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2. การวิจัยเพื่อประเมินงานสอนของครู และ 3. การวิจัยเพื่อสร้างและพัฒนานวัตกรรมในการสอน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดในเรื่องของการทำงานเชิงระบบ ซึ่งการทำงานเชิงระบบจะต้องมีองค์ประกอบต่างๆ (ปัจจัย) มาทำหน้าที่ (กระบวนการ) เพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด (ผลผลิต) อันจะนำไปสู่คุณประโยชน์ที่พึงประสงค์ (ผลกระทบ)

ในการจัดการศึกษา จะเห็นได้ว่าเป็นระบบที่ใหญ่ซึ่งสามารถที่จะแยกแยะออกเป็นระบบย่อยๆได้อีก เช่น ระบบโรงเรียน ระบบการบริหาร ระบบการเรียนการสอน ระบบชุมชน เป็นต้น (กองวิจัยทางการศึกษากรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2535) โดยแต่ละระบบจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 ส่วน คือ ปัจจัย กระบวนการ ผลผลิต และผลกระทบ ซึ่งผู้วิจัยจะพิจารณาระบบการเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน ดังปรากฏในแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 กรอบแนวคิดในการวิจัย